БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

45-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

№ 28 (11626)
1968 оной февралиин 2, пятница

сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...ЛХОЗОЙ ...АВЛЕНИИН ...ОСООН

...рнүүдтэ республикын ... тоосоото болон тоо...тын суглаанууд боло... Эндэ үнгэрһэн жэлэй ...сологдожо, артелиин ... хүтэлбэрилэгшэдэй ... сэгнэгдэжэ, саашанхи ... тодорхойлогдоно.

... ЦК-гай мартын (1965 ...й шиидхэбэринүүдые ...үрэн түрынгөө ехэ ... тэдхэмжые зүбөөр хэ...лхозууд ажахыгаа саа...лүүлхэ, хүгжөөхэ, ол... арьбадхаха талаар го...хэһэн байна. Агууехэ ... тобин жэлэй ойн хүн...һан социалис уялга...ээр амжалтатайгаар

..., соёл культураяа ...ар хүгжөөжэ байһан ... үндэр шагнал—Ду...үүд барюулагдаа. Эдэ ...нуудай тоодо Хяаг... Ранжуровай нэрэм...на» колхозууд, Сэлэн... Карл Марксын, Тель... партсъездын нэрэмжэ...уд, Мухар-Шэбэрэй ай...лский», «Знамя Лени...ой аймагай «Сибиряк», ... аймагай XXII парт...дын аймагай XX парт...рэмжэтэ, Загарайн ай...нт», Баргажанай ай... Марксын нэрэмжэтэ, ...н аймагай «Прибай... Улаан-Үдын аймагай ...хозууд оролсоно.

... амжалтануудаа батад...бэрингөө һалбари бү... үрэ ехэтэйгээр саа...өхэ арга боломжонуу...йлхо гэһэн гол зорил...э жэлэй тоосоото суг...ожо байна. Түрүүшын ...нууд Зэдын аймагай ...Х партсъездын нэрэм...-Үдын аймагай «8-е ...хозуудта үнгэрбэ.

...һан ажахынуудта хам...үүд нилээд бэлэдхэл...оо. Жэшээнь, Зэдын ...рэмжэтэ колхоздо жэ... отделени бүхэндэ ..., тэндэ правлениин ...лениие эрхилэгшэд ...йха юм. Хамтын суг...тээ колхозой түрүү...оосото элидхэл правле...н дээрэ зүбшэн хэл...тын суглаан уридша...бэлдэгдэһэн хадаа эм...тэрээ. Уставай ёһоор ...йха зон сугларжа. ... правлениин тоосоото ...а 15 хүн үгэ хэлээ. ...дэнэр гол анхаралаа ... эмхидхэл, ажалай ...аруулха, продукциин ...сэн яажа хямдаруул...хэл гарза хороохо, эл...шануудые бага бол... мүнгэ, зөөридөө нарин ...ндаха асуудалнуудта ...ха юм.

...ай тоосоото суглаануу...лгаань юуб гэхэдэ, кол...бэрилэгшэд, колхозни...ческа асуудалнуудта ...арал табина. Мүнөө үе ...э балай» ажаллажа бо...уу. Хэрбээ урда жэл...һа малай ашаг шэмэ ... гэжэ оролдоходоо тэ...ы шэнээн гаргаша хэг... обёордоггүй, ямар ша...дукци гүрэндэ тушааг...лсэдэгтүй байһан. Ха... энээн тушаа дуугай ...аргагүй. Бага гаргаша..., һайн шанартай про...а шадаһан лэ ажахы...л хайрада, ашагта хүр...жалай бүтээсэ дээшэ...дукциин өөрынь үнэ ...рүулһан лэ ажахынууд ...руулжа, ажахыгаа үр...тэйгээр хүгжөөхэ, соёл ... һалбаран бадаруулха ... ха юм. Тиимэһээ ямар ...ша хэхынгээ урда тээ. ...ямар ашаг үрэ гарахаб ...хы талаһаань шэн...лохо болоно бшуу.

...олзо оршоёо зүбөөр ху... шухала. Тэрэнэйнгээ ...ние үйлэдбэреэ үргэд...тэ зорюулха талаар ху...н үйлэдбэриин управ... хүтэлбэрилэгшэд, мэр... колхознигуудта бодото ...эхэ, ушар удхыень ... үгэхэ үүргэтэй.

Шалгалта хээд үзэхэдэ, Захааминай, Баргажанай, Зэдын, Хяагтын аймагуудай олохон колхозуудта нилээд ехэ хамтын мүнгэ, зөөри элдэб эсын найр зугаа үнгэргэхэ, айлшадые угтаха хэрэгтэ гаргашалагдана. Мүн колхознигуудай хэрэглэһэн электрын элшэ хүсэнэй, радио ашаглаһанай түлбэри хамтын жасаһаа түлэдэг буруу заншал зарим колхозуудта бии байна. Тэрэшэлэн олохон колхозой түрүүлэгшэнэр гансаараа мэдээд лэ хамтын мүнгэ зөөри иишэ тиишэнь гаргашалдаг, тэрэниис хүнүүдтэ хэһэн ажалайнь зэргээр хубааридаггүй, харин эрижэ гуйһанайнь урманда үгэдэг байха юм. Тиигэжэ хамтын жасада үритэй хүнүүд олошорно.

Тоосоото суглаанууд дээрэ колхознигуудай хубиин адууһа мал тушаа һайса хөөрэлдэхөөр болоо. Колхозуудай экономикын хүгжэхэ бүри колхознигуудай салин хүлһэн дээшэлнэ. Республикын бүхы колхозуудта хүнүүдэй хэһэн хүдэлмэриин түлөөһэн һара бүхэндэ мүнгөөр үгтэдэг болонхой. Тиимэһээ хамтын ажалда үнэн сэхээр ябаһан, ухаансар бэрхээр ажаллажа, продукци ехээр үгэһэн хүнүүд колхозһоо абаһан мүнгөө-өө ехэнхи хэрэгсэлээ бүтээхэ аргатай байна. Тиигээшье һаа, зарим хүнүүд газаагаа хэтэрхы олон мал барина. Тэрэ малаа тэжээхын тула колхозой ниитын малай үбһэ, тэжээл хонжохо болоно. Жэшээнь, Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз ниитын малда эдюулхээр 26 мянган центнер таряа талханай зүйл фермэ, гүүртэнүүдтээ үгөө. Теэд тэрэ үнэ сэн ехэтэй тэжээл олон ушарта үмсын гахайн хоол болоно. Колхозой зарим отарада 16—18 гахай, Бага-Наринай һаалиин гүүртэдэ үмсын 50 гахай тэжээгдэнэ. Энээн тушаа һаяхан болоһон хамтын суглаан дээрэ тон зүб шүүмжэлэгдээ.

Колхознигуудай хубидаа бариха малай нормо үни холын харагдаагүй, хубилгагдаагүй байһаар. Тиимэһээ зарим газарта 4—5 үхэр, 10—20 хони үмсэдөө барижа байхадаа, тэрэнээ хуулиин ёһоор гэжэ тоолоно. Зүгөөр колхознигуудай салин хүлһэнэй ургаха бүри тэдэнэрэй хубидаа бариха малай тоо хороогдохо ёһотой байһаниинь элитэ. Энээн тушаа тоосоото суглаанууд дээрэ хэлсэгдэжэ, артелиин Уставта зохихо хубилалта оруулха саг ерээ. Тиигээгүй бол, хамтын ажалда биратай хабаададаггүй аад, колхознигуудай бүхы эрхэ хэрэглэжэ, үмсэдөө олон мал тэжээгээд, аралжаа наймаа хэжэ, хэнһээшье баян һуудаг хүнүүд бии. Тэдэ хүнүүд малдаа тэжээл абаха гэжэ үбһэ хуряалгын лэ үедэ колхозой хүдэлмэридэ гараа хүргэлсэһэн нэрэ зүүдэг. Имэ хүнүүдые олон зоной урда элишэлхээр болоо.

Гэхэ зуура олон колхознигууд, илангаяа эхэнэрнүүд хүүгэдэй ясли, саад үгы дээрэһээ шалтаг бариад, хамтын ажалда хабаададаггүй байна. Тиимэһээ хамтынгаа олзо оршоһоо мүнгэ зөөри һомолжо, нютаг бүхэндэ хүүгэдэй ясли, саад эмхидхэхэ асуудалые тоосоото суглаанууд дээрэ шиидхэхээр.

Хамтын зөөридэ, техникэ болон түхеэрэлгэнүүдтэ, үтэгжүүлгэ болон үрэһэ хүрэнгэдэ хайша хэрэгээр, эзэн бусаар хандадаг хүнүүд тоосоото суглаанууд дээрэ горитой шүүмжэлэгдэхэ, тэдэнэр тушаа хэмжээн абтаха ушартай. Эдэ бүгэдые колхозой шалгалтын комисси элишэлхэ үүргэтэй.

Хамтын суглаан—колхозой бүрин эрхэтэ эзэн, хамтаараа хүтэлбэрилхэ һургуули мүн. Тиимэһээ хамтынгаа суглаан дээрэ хүнүүдэй яаралгүй һуужа, бодомжотой һайнаар хөөрэлдэхэ, дутагдалнуудаа нюур сахингүй шүүмжэлхэ арга хүн бүхэндэ олгохо тон шухала. Энэ талаар колхозуудай партийна организацинууд, аймагуудай партийна, советскэ, хүдөө ажахын органууд ехэ юумэ хэхэ, колхознигуудта туһалха уялгатай. Тоосоото суглаанай урда тээ жэлэй дүнгүүдые харуулһан тоо, баримтануудые томоор бэшэжэ, олоной харахаар газарта үлгэхэ. агитаторнуудай хүсөөр, айлнуудаар ябажа тэрэ дүнгүүдые ойлгуулха гээшэ ехэ удха шанартай.

Үнгэрһэн жэлдэ ушарһан дутагдалнуудаа усадхажа, ажахыгаа хүгжөөхэ арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэжэ, табан жэлэй түсэб болзорһоо урид бэелүүлхэ, агууехэ багша В. И. Ленинэй түрэһөөр зуун жэлэй ойе ажалай эрхим бэлэгүүдээр угтаха гэһэн мүрысөөндэ Буряад ороной колхознигуудай шэнэ амжалтануудые түйлаха байһаниинь дамжаггүй.

...АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР А. Е. КАЛАНДАРИШВИЛИИЕ ...АЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ...ДЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

...кын арадай гэгээрэлые ...дэ эдэбхитэйгээр хабаа...түлөө, 70 наһа гүйсэ...шарамдуулан, РСФСР...з багша, пенсионерка нүхэр **Каландаришвили** Анна Елисеевнае Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

...-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
...оной январиин 31.

...ИМААШАДАЙ ШЭНЭ ...УЯЛГА

Кабанскын сельпогой худалдаа наймаашад түүхэтэ ойн жэлэй түсэбые эд бараанай эрьесээр 102, ниитын элеэ хоолоор—110 процент дүүргээ һэн.

Шэнэ жэлдэ улам эршэмтэйгээр хүдэлхэ гэжэ шиидээ. Наймаа гүйлтэхэ, ниитын элеэ хоол бэлэдхэхэ болоод бусад даабаринуудаа болзорһоонь урид, Совет Конституциин үдэр—декабриин 5 болотор дүүргэхээр эрмэлзэнэ.

А. БУСУРМАНОВ.

ЯНВАРЬДА—ХАХАД ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ

Үхэр мал элбэгтэй Захааминай аймагай колхозууд гүрэндэ мяха худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб жэлэй эхиндэ дүүргэдэг заншалтай. Энэ жэлдэшье убэлэй эхеэр шахан таргалуулагдажа захалһан үхэрнүүд гүрэндэ тушаагдажа эхилбэ.

Энэ талаар «Победа», XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозууд шалгаржа гараба. XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхоз гүрэндэ мяха худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб 117 процент, «Победа» колхоз — 108 процент дүүргэнхэй. Эдэ үдэрнүүдтэ «Красный Октябрь», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд түсэбөө бэелүүлхээр.

Энэ жэлдэ гүрэндэ тарган мал тушаагдана. Жэшээнь, XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой тушааһан үхэрнүүд бултадаа тооной эрхим, дунда зэргын тарган гэһэн сэгнэлтэтэйгээр абтаа. Тэрэшэлэн «Победа» колхозой тушааһан хашарагуудынь дунда зэргээр 267 килограмм татаба.

Буруу, хашарагуудые түргэн зуура таргалуулжа, гүрэндэ тушааха гээшэ экономическа талаараа ашаг үрэ ехэтэй гэжэ малшад мэдэжэ абаа.

П. ГЫЛЫКОВ.
Захаамнай аймагай үйлэдбэриин управлениин начальник.

ХАРИИН ГҮРЭНҮҮДЭЙ ЗАХИЛААР

Республикымнай ой модоной промышленностиин предприятинууд хариин гүрэнүүдэй захилаар продукци эльгээхэ январиингаа түсэбые болзорһоонь урид дүүргэбэ.

«Забайкаллес» комбинадай леспромхозууд, модо болбосоруулгын комбинат, баазанууд барилгын модо, хюроодэмэл материал, шпала, гэр байрын детальнуудые бэлдэжэ, аха дүү социалис оронуудта, мүн ондоо дүтэ, холын гүрэнүүдтэ эльгээжэ байдаг.

Алас Кубын баатар арадта жэлэй эхинһээ хойшо 66 вагон шпала эльгээгдээ. Энэнь түсэбөөр хараалагдаһанһаа 8 вагоноор үлүү. Байгалай модоной бааза шпала хюрөөдэхэ, Куба ябуулха даабаряа холо үлүүлэн дүүргэнхэй.

Хандагатайн леспромхозой модошод Монголой Арадай республикын, Кубын республикын захилые саг болзор соонь дүүргээ. Тус леспромхозой коллектив 68 вагон хабтагар модо Монголой республика, 8 вагон шпала Куба эльгээнхэй. Онохойн модоной комбинадай, Байгалай, Сэлэнгын модоной баазануудай, Клюевскэ леспромхозой хүдэлмэришэд хариин гүрэнүүдэй захилые болзорһоонь урид дүүргэһэн байна.

Н. ДЕМКИН.
«Забайкаллес» комбинадай таһагай начальник.

МЕХАНИЗАТОРНУУД МАГТААЛТАЙ

Ганзурин тосхоной захада оршодог МТМ-дэ хүрэбэлтэнай мотоорой хүнхинөөн, түмэрэй ханхинаан таһалгарягүй дуулдаха. Эндэ машина, техникэ заһабарилгын хүдэлмэри түлэг дунлаа ябажа байна.

«8-е Марта» колхозой механизаторнууд бүхы 16 тракторайнгаа 14-энь заһабарилаа, мүн 8 сеялкэ, борной болон газар элдүүрилхэ бусад машинануудынь тарилгада бэлэн болгогдонхой.

Колхозой түрүү механизаторнууд Алистрах Брянский, Василий Торгашин гэгшэд эдэбхитэйгээр ажаллажа, машинаяа һайн шанартайгаар заһабарилна.

Совет Армиин һайндэр хүрэтэр хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ бүхы трактор, машинануудынь заһабарилагдажа дүүргэгдэхэ юм.

В. ИСТОМИН.
Улаан-Үдын аймаг.

ЭХЫН ҺҮН ХУРЬГАДТА ЭМ ДОМ

Энэ жэлдэ ондоо туһалагшадгүйгөөр, гэр бүлөөрөө хурьгадаа абажа түлжүүлжэ байнабди. 606 эхэ хонитойбди. Тэдэмнай гурбадахи жэлээ хурьгалхань.

Мүнөө жэл хониднай эртэ түрэжэ эхилээ. Эдэ үдэрнүүдтэ отарын олонхи хонид хурьгалжа, дабаан дээрэ гаргадажа байна. Саашадаа хэр зэргэ амжалта түйлалга өөһэдымнай шадабариһаа болохо.

Нёдондо зуун хонин бүриһөө 92 хурьга абажа. томо болгоо һэмди. Гурбадахи жэлээ энээнһээ доошо ороогүйбди. Байгша ондо зууһаа 90 хурьга түлжүүлхэ түсэбтэй аад, 95-ые томо болгохо гэһэн социалис уялга абаад, оролдожо байна гээшэбди. Нэгэшье хурьган гарзада ороогүй.

Сэхыень хэлэбэл, бидэ эм, дом уулгажа, элдэб тарилта хэжэ, хурьгадаа абардаг бэшэбди. Эрдэмэй түйлалта, эм домой удха шанар арсана гэжэ уншагшад бү һануужан. Эм домһоо гадна, элинсэг хулинсагуудаймнай дүршэл шадабари гэжэ бии ха юм. Өөһэдөөшье арбан гурбадахи жэлээ хонин ажалда хүдэлнэбди.

Хонидоймнай үбэлжөөн Мухар-Шэбэр гэжэ газарта. Энэмнай Үльдэргэ тосхонһоо холо бэшэ. Хото, хорёомнай мүнөөнэй эрилтэдэ алишье талаараа зохинги. Үбһэ, тэжээлшье бардам хүрэхэ бээз.

Дулаан, хуурай байрада байбал, хурьгалта ямаршье үбшэн хүрэдэггүй бшуу. Хурьгад хүйтэ абаал һаа, элдэб хамшагта дайрагдадаг. Тиимэһээ үшөө халуун намар байхада хонидойнгоо убэлжэхэ байрадань 5 сантиметрһээ нимгэн бэшээр хуурай хоргооһоор дэбдихэр хээ һэмди. Тиихэдэ хаянь таһа бүглэгдэхэ. Гадна ханыень шабадаг, шэглэдэг зон аабзабди.

Мүн баһа эхынь һүн хурьганда эгээл һайн эм гээшэ. Хонидойнгоо хурьгадаа садхаадаг байхын тула тэдэндээ һайн шанартай хоол эдюулжэ, тобир тарган байлгахые оролдонобди. Тиихэдэ хурьган бүхэн өөрынгөө эхые хүхэхэдөө һайн гэжэ хонишодто мэдээжэ ааб даа. Зарим алмай хүнүүд хурьгадаа танихагүй, илгаруулхагүй байдаг. Энэ аюултай. Бидэ хурьгадаа тэмдэглэдэгшьегүй һаа, бултыень таняад байгшабди. Тарганаар ондо орохон хонидой нооһоншье һайн байдаг. Нёдондо хонин бүриһөө 3,2 килограмм нооһо хайшалха ёһотой аад, 3,7 килограмм абаа бэлэйбди. Мүнөө жэлдэ тэрэнһээ доошо орогдохогүй бэзэ.

Ц-Д. ДОРЖИЕВ.
Яруунын «Коммунизм» колхозой ахалагша хонишон.

Үнгэрэгшэ жэл Улаан-Үдын Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй булад хайлуулагшад эрхим һайнаар ажаллажа, социалис уялгаяа нэрэтэй, түрэтэйгөөр дүүргэжэ, Эхэ оронойнгоо 100 миллион тонно буладта хубитаяа оруулһан юм. Мүнөө В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе эрхим ажалаар угтажа, бүхы абаһан социалис уялгаяа дүүргэхэ хараа бодол урдаа табинхай. Зураг дээрэ: хайлуулгын цех соо. Булад хайлуулагдан гаража байна.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

МОСКВАҺАА МЭДЭЭСЭНЭ
СОВЕТ-ИНДИИН КОММЮНИКЕ

Индиин правительствын уряалаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин 1968 оной январиин 25-һаа 31 болотор албанай хэрэгээр Индидэ айлшалаа.

А. Н. Косыгин Индиин президент доктор Закир Хусейн гэгшэтэй, мүн премьер-министр Индира Ганди болон Индиин правительствын бусад гэшүүдтэй уулзажа, хөөрэлдэһэн байна, гээд коммюнике дотор хэлэгдэнэ.

Эб найрамдал сахин хамгаалха, үгээ ойлгосохо болон хани харилсаагаа саашадань хүгжөөхэ хэрэг оронууд ба арадуудай урда байһан гол зорилго болоно.

Дэлхэйн асуудалнуудые амгалан ёһоор шиидхэхэ хэрэгтэ Советскэ Союзай оруулжа байһан хубитые Индиин премьер-министр үндэрөөр сэгнээ.

Уласхоорондын асуудалнууд, тэрэ тоодо хилын болон газарай асуудалнууд, амгалан ёһоной хэлсээнүүдээр гуримшуулагдаха ёһотой гэжэ хоёр тала тоолоно. Хоёр талын үндэр дээдын аша туһаар Советскэ Союз болон Индиин хоорондохи харилсаанууд зүб шэглэлээр хүгжэжэ байһаар гээд тэдэнэр ханангяар тэмдэглэбэ.

Советскэ Союзай үзүүлдэг туһаламжын түлөө СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэдэ Индиин премьер-министр баяраа мэдүүлээ. Хоёр оронуудай хоорондохи худалдаа наймаан саашадаа хүгжэхэ байһандань найдажа байһанаа мэдүүлээд, хоёр ороной хоорондохи харилсаануудые бэхижүүлхэ зорилготойгоор экономическа болон промышленностиин талаар харилсаанай шэнэ арга бэдэрхэ ёһотой гэжэ хоёр талаһаа зүбшөөгдэбэ.

Бэе бэедээ хабаатай политическэ асуудалнуудаар һанамжануудаа андалдажа байха хүсэлэнтэй байһанаа хоёр талынхид баталба.

Ташкентын деклараци хадаа, Инди Пакистан хоёрой хоорондохи асуудалнуудые шиидхэхэ, тэрэшэлэн тэдэнэй хоорондохи амгалан, хүршэ ёһоной харилсаануудые, мүн хани барисаагай харилсаануудые тогтоохо үндэһэ һуури мүн гэжэ хоёр талынхид мэдэрбэд.

Дүтын Зүүн зүгтэ тохёолдоһон оршон байдалые хоёр талынхид тодорхойгоор зүбшэн хэлсээ. Тиихэдээ, Аюулгүйн Соведэй 1967 оной ноябриин 22-то абаһан шиидхэбэри заатагүй дүүргэхые, Израилиин сэрэгүүдые 1967 оной июниин 5-най урда тээ байһан газартань гэдэргэнь бусааха хэрэгые заатагүй бэелүүлхэ байһые онсолон тэмдэглээ.

Вьетнамда боложо байһан дайнтай дашарамдуулан, һанаагаа зобожо байһанаа СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, Индиин премьер-министр мэдүүлбэ. Политическэ талаараа гуримшуулагдаха хэрэгтэ шэглүүлэгдэһэн хэлсээ хэхэ эрхэ нүхэсэл гэхэдэ, ДРВ-е бомбодохоёо болихо ябадал юм гэжэ тэдэнэр тоолоно. Женевын хэлсээнүүдэй ёһоор, өөрынгөө эрхэ эдлэхэ, өөрынгөө хуби заяае сүлөөтэйгөөр шиидхэхэ арга боломжо Вьетнамай арадта олгогдохо ёһотой.

Камбоджын хилые эбдэхэ ябадалые сагааруулха шалтагаан байхагүй гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, Индиин премьер-министр мэдүүлбэ.

Уласхоорондын хиналта доро буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ, бүрин хуряаха, ядерна буу зэбсэг тараахагүй тухай хэлсээ баталха тон шухала болоод байна гэжэ Советскэ Союз, Инди дахинаа мэдүүлнэ.

* * *

Хоёр оронуудай хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадай хоорондохи уулзалгануудые, мүн һаналаа мэдэлсэлгые хоёр талынхид шухала удха шанартай дээрэ тоолоно.

Албан хэрэгээр Советскэ Союз айлшалха уряа Индиин президент доктор Закир Хусейндэ, Индиин вице-президент В. Гири гэгшэдэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Советскэ правительствын даалгабаряар дамжуулба. Албан хэрэгээр Советскэ Союз айлшалыт гэжэ Индиин премьер-министр Индира Гандиие А. Н. Косыгин Советскэ правительствын үмэнэһөө уриба.

Уряалнууд ехэ ханаитяар зүбшэн абтаба.

А. Н. Косыгин Кабул ерэбэ

КАБУЛ. (ТАСС-ай корр.). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин Делиһээ Кабул ерэбэ. Афганистанай премьер-министр Эттемади гэгшын уряалаар богонихон болзорой туршада эндэ хани ёһоор айлшалха юм.

* * *

А. Н. Косыгин тэрэ үдэртөө Афганистанай премьер-министр Н. А. Эттемади гэгшэтэй хөөрэлдэжэ, бэе бэедээ хабаатай асуудалнуудаар һанамжануудаа андалдаба. Хөөрэлдөөн хани ёһоной оршон байдалда үнгэрөө.

А. Н. Косыгин Афганистанда

КАБУЛ. (ТАСС). Январиин 31-дэ үдэрэй хоёрдохи хахадта Гульханай ордон соо Афганистанай хаан Мухаммед Захир Шах СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгиние угтаба. А. Н. Косыгин хаан хоёрой хоорондо хани ёһоной хөөрэлдөөн болоо.

ХИЛЫН саанаһаа

Патриодууд сохилто хэнэ

ХАНОЙ, ТАСС-ай корреспондент В. ПЕТРОВ иигэжэ мэдээсэнэ: Арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгшэд Урда Вьетнамай бүхы газар дээгүүр дайшалхы ябуулгануудые амжалтатайгаар хэбэ. Томо 9 городто, тэрэ тоодо Сайгон, Гуэ, Дананг, Плейку хотонуудта добтолго хэгдээ. Сүлөөрэлгын радиостанциие дурдан, Ханойн радиогой мэдээсэһэнэй ёһоор, январиин 31-дэ үглөөнэй 6 час 30 минутада патриодууд Гуэ городой радиостанциие, захиргаануудай гол түбүүдые эзэлээ.

Партизанууд Сайгондо добтолбо

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Январиин 31-дэ Урда Вьетнамай партизануудай отрядууд Сайгондо хүсэ ехэтэй сохилто үгэбэ. Президентын ордон, Сайгоной сэрэгэй генеральна штаб, Америкын посольство, американ офицернүүдэй байдаг газар буудагдаа. Партизанууд Сайгоной премьерэй байдаг газарта, правительствын радиостанцида добтолго хээ. Сайгоной олон районуудай үйлсэнүүдээр тулалдаанууд болоо.

Урда Вьетнамай хэдэн бүлэг партизанууд Америкын посольстводо добтолоо. Тэндэ американ сэрэгшэд болон партизануудай хоорондо шанга буудалдаанууд болоо, гэжэ Америкын информационно агентствэнүүдэй корреспондентнүүд мэдээсэнэ.

Америкын сэрэг ехэ гээлтэдэ, материальна хохидолдо ороно, гээд Сайгонһоо ерэһэн телеграмманууд соо хэлэгдэнэ.

Урда Вьетнамда боложо байһан дайнай хүгжэлтын хойноһоо ехэ анхаралтайгаар, һаналаа зобонгёор Вашингтон хаража байна, илангаяа Сайгондо боложо байһан үйлэ хэрэгүүд тэрэнэй һанаае зобоонo. Президент Джонсон өөрөө Вьетнамдахи байдалые шэнжэлнэ.

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Америкын сэрэгүүд Сайгондохи посольствыигоо гэрһээ Урда Вьетнамай партизануудые гаргаа. АП агентствын корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор, посольстводо болоһон тулалдаан 6 час үргэлжэлөө.

Сайгондо добтолһоной һүүлээр

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Январиин 31-дэ Сайгондо патриодуудай добтолгын гол сохилтонь США-гай посольство руу шэглүүлэгдээ. Патриодуудай отряд посольствын байшангай доодо дабхарнуудые эзэлээд, 6 часай турша соо барижа байгаа. Тиихэдээ Америкын далайн сэрэгэй, полициин олон тоото добтолгонуудые бута сохёо. Америкынхидые арбан вертолет дэмжэһэн байна. Имагтал посольствын байшангай орой дээрэ десант буулгажа, Америкын командовани посольствынгоо байшангые һөөргэнь бусааба. Энэ тулалдаанда америкын талаһаа 125 хүн алуулаа. Посольствын байшанда ехэ хохидол ушаруулагдаа, ракетээр буудаһан 4 ехэ нүхэн байшангай ханануудта зэнхыжэ байна.

Сайгон шадархи Тансоннхат гэжэ һууринда Америкын агаарай сэрэгэй томо бааза бии юм. Тэндэ патриодууд ба американ сэрэгшэдэй хоорондо шанга тулалдаанууд үргэлжэлһөөр. Эндэ дүтэлхэдөө патриодууд США-гай тусхайта албанай сэрэгшэдые бута сохиһон байгаа. Америкын командовани эндэ танкнуудые хэрэглээ.

Сайгондо оршон байдал шанга байһан зандаа. Эндэ Америкын болон Сайгоной хүлһэнэй сэрэгүүд яаралтайгаар ерэжэ байна. олон тоото вертолёдууд, самолёдууд город дээгүүр ниидэнэ. Посольствын, мүн Америкын, эндэхи правительствын эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдтэ ажалдаа гарангүй, гэртээ байха гэһэн захиралта үгтөө.

ПАРТИЙНА ХРОНИКО

ТУҺАТАЙ ТОБШОЛОЛ

Партиин обкомой Политическэ гэгээрэлэй байшан нёдондо жэлһээ эхилжэ «Методист» гэжэ нэрэтэй барламал бюллетень гаргажа эхилэнхэй. Эдээн соогоо партиин райкомуудай политическэ гэгээрэлэй кабинедуудэй, зарим пропагандистнарай дүй дүршэл согсолон тобшолдог юм... Гадна политическэ гэгээрэлэй кабинедүүдэй дэргэдэхи методическа соведүүдэй хүдэлмэри согсолдог, зарим темэ үзэхэ методико харуулдаг байна. Партиин райкомуудай, промышленна предприятинуудай парткомуудай политическэ гэгээрэлэй кабинедүүдтэ эдэ бюллетеньнүүд эльгээгдэдэг гуримтай.

Найман иимэ бюллетень гаргагданхай. Юһэдэхи номерынь һаяхан гараба. Пропагандистнарай методическа конференци үнгэргэхэ талаар КПСС-эй Улаан-Үдын хүдөөгэй райкомой политическэ гэгээрэлэй кабинедэй хэжэ байһан хүдэлмэри харуулагдана. Теориин, методикын асуудалаар пропагандистнарта туһаламжа үзүүлхэ талаар энэ кабинет ехэ хүдэлмэри хэжэ байдаг. Методическа конференцинүүд хэгдэдэг болохо гуримшаһан байна. Иимэ конференци бүхэниинь нэгэ тусхай темээр үнгэргэгдэдэг юм. Жэшээнь, «Хүнүүдтэ политическэ литература шудалуулжа һургаха методико» гэһэн темээр болоһон конференци дээрэ пропагандистнар өөһэдынгөө дүршэл тухайда хөөрэһэн байна. Тингэхэдээ теориин асуудалнуудые өөһэдөө шудалха дүршэлдэ хүнүүдые һургажа байһан тухайда эдэнэр һанамжа боломжонуудаа хэлэһэн байна. Өөһэдөө һуралсаха гээшэ коммунистнуудай һуралсалай гол арга байһан туладань, политическэ гэгээрэлэй кабинет иимэ шэглэлтэйгээр пропагандистнарта туһаламжа үзүүлхэ гэжэ оролдодог байна. Пропагандистнарай хэлэһэнэй ёһоор, иимэ конференцинүүд ехэ туһатай, пропагандын эди шэдитэ һургана.

ПРОПАГАНДИСТНУУДАЙ СЕМИНАР

КПСС-эй Зэдын райком политическэ гэгээрэлэй кружогуудай, политһургуулинуудай пропагандистнуудай нэгэ үдэрэй семинар үнгэргэбэ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ аймагай ажахынуудай социалис уялгануудаа хэр зэргэ дүүргэһэн ба шэнэ жэлэй зорилгонууд тухай партиин райкомой нэгэдэхи секретарь А. А. Бадиев хөөрэжэ үгөө. Партиин райкомой секретарь Н. М. Манзаров «Парти — Октябриин вождь» гэһэн темээр лекци уншажа, суглараашадые ехэ һонирхуулба.

Семинарай түгэсхэлдэ пропагандистнууд дүй дүршэлөө халан абалсаа. Борьёогой совхозой пропагандист нүхэр Одоев ээлжээтэ хэшээлдээ бэлдэхэдээ тусхай литература яажа хэрэглэдэг дүршэл тухайгаа хөөрэжэ үгөө. Харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдэй аша туһатай байһан тухай түмэр замай Зэдэ станциин парторганизациин дэргэдэхи кружогой пропагандист Буинова хэлээ.

Г. БАДМАЖАПОВ,
КПСС-эй райкомой хүдэлмэрилэгшэ.

КОММУНИСТНУУД ЗҮБШЭНЭ

Мухар-Шэбэрэй районно партийна конференци дээрэ делегадууд шүүмжэлхы олон ажаглалтануудые хэлэһэн байгаа.

Партиин райком мүнөө эдэ ажаглалта дурадхалнуудые бодотоор бэелүүлхэ хүдэлмэри ябуулжа эхилээ. Колхоз, совхозуудай, эмхи зургаануудай партийна организацинуудта партийна суглаанууд үнгэргэгдэнэ. Районно партийна конференциин шүүмжэлхы ажаглалта, дурадхалнуудые зүбшэн хэлсэхэдээ, коммунистнууд өөһэдынгөө ажабайдалые хёрхо нюдөөр хаража үзэнэ. «Путь Ленина» колхоздо партийна суглаан болобо. Партийна конференциин делегат, колхозой түрүүлэгшэ В. И. Федотов энэ асуудалаар элидхэл хээ. Эндэ үгэ хэлэһэн коммунистнууд Т. Панов (тракторист), Н. Кобылкина (фермые даагша), И. Фефелов (комплексно бригадын бригадир), А. Кузмичева (һургуулиин директор) гэгшэд дутуу дундануудаа усадхаха тухай һанамжануудаа дурадхаһан байна.

Мүн иимэ суглаанууд бэшэ ажахынуудта болоно.

Б. ЖАМБАЛОВ.

Партийна конференциин делегат

ЭТИГЭЛ НАЙДАБАРИ

1946 оной зун һэн. Хэсүү саг бэлэй даа: дайнай үлэгдэлнүүд үшөө хүсэд усадхагдаадүй байгаа. Хүдөө ажахыда хүнүүд дутаха. Илангаяа мэргэжэлтэд... Тиихэдэ Лубсан Дымбрылова Улаан-Үдын хүдөө ажахын техникум дүүргэжэ, Саянтын МТС-эй агрономоор томилогдоод, тооһото харгыгаар эмээл морёор дугшуулхадажа ябаа һэн.

— Шудалһан эрдэмээ хэр зэргэ хэрэглэжэ, гүрэндөө аша туһыень харюулха хүмбиб,—гэжэ сэдьхэлээ хүдэлгэжэ ябаа бэлэй.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо хори гаран жэл үнгэрбэ. Лубсан Будаевна энэ бүхы үе соо түрэл Буряад оронойнгоо хүдөө ажахыда хүдэлмэрилжэ ябана. Аймагай хүдөө ажахын таһагай агрономоор, колхозойнгоо агрономоор хүдэлмэрилһэн. Һүүлэй арбан жэлэй туршада овощ ургуулгаар мэргэжэә.

Урдань манай республикада овощ элбэг дэлбэгээр ургуулагдадаггүй байһан. Ганса нэгэл хүн үмсынгөө огородто хартаабха, заримдаа үгэрсэ ургуулаа ааб даа. Теэд Лубсан Будаевна шэнэ ажалдаа үсэд нэтэрүүгээр оролсожо, хани нүхэдэйнгөө туһаламжаар овощой ехэ ургаса абадаг болоо юм. Хэды нойргүй һүни үнгэргэгдөөб! Хэды ном уншагдажа, саарһа сама бэшэгдээб! Халуун арсалдаануудые мартаатай аал...

— Һээ даа, буряадууд хэтын хэтэдэ малайнгаа хойноһоо ябадаг байһан хадаа овощ ургуулхамнай гэжэ зобохонь хайшаа юм?—гэлдээшэншье бии байгаа.

Мүнөө огородшон тухай иигэжэ хэлэхэ хүн гансашье Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахыда бэшэ, республика соомнай олдохо аал?

Мүнөө Лубсан Будаевнагай толгойлдог овощ ургуулагшадай бригадада зунай үедэ 35—40 хүн хүдэлдэг. Тэдэнэй дунда баян дүй дүршэлтэй болоһон огородшон олон. Жэшээлхэдэ, Санжид Будажапова, Анастасия Мергенова, Цындэ Будаева, Валентина Строганова болон бусадые туршалга-үйлэдбэрилгын ажахыда танихагүй хүнүүд байхагүй.

Агрономоор хорёод жэлэй туршада ажаллаха зуураа, Лубсан Будаевна нилээд дүй дүршэлтэй болонхой. Баян дүй дүршэлөө залуушуултай саг үргэлжэ хубаалдажа байдаг.

Энэ бригадынхид овощой ургаса жэлһээ жэлдэ элбэгээр абана. Үнгэрэгшэ жэлдэ гектар бүриһөө 300 гаран центнер капуста хуряаһан юм.

Партиин гэшүүн Дымбрыловагай үүсхэлээр 1965 ондо тус ажахыда түрүүшынхеэ куузика таригдажа эхилээ. Урдань куузикын агротехникые мэдэхэшье хүн байгаагүй. Теэд бригадын гэшүүд шэнэ хэрэгтэ ехэ эдэбхитэйгээр оролсожо эхилһэн гэхэ. Түрүүшын жэлдэ асарагдаһан үрэһөөр тарилга хээ. Хойто жэлдэнь тарилгаяа өөһэдынгөө үрэһөөр үнгэргөө һэн.

Лубсан Будаевна коллектив соогоо ехэ нэрэ хүндэтэй юм. Ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Нэгэтэ бэшэ партиин райкомой гэшүүнээр һунгагдаа, ажахын партийна комитедэй гэшүүн. Нютагайхидынь нёдонло Лубсан Будаевнае ажалшадай депутадуудай аймагай Соведэй депутадаар һунгаһан юм. Лубсан Будаевна коммунистнуудай, һунгагшадай этигэл найдабариие эрхимээр харюулжа, партиин гэшүүн нэрээ дээрэ ургэн ябадаг хүн. Һаяар болоһон Улаан-Үдын районно партийна конференци дээрэ Лубсан Будаевна Дымбрылова областной партийна конференциин делегадаар нэгэн дуугаар һунгагдаба.

— Бидэнэр партиин гэшүүн нүхэр Дымбрыловада үнэн зүрхэнһөө этигэн найданабди,—гэжэ коммунистнууд хэлээ юм.

А. НАГАСЛАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Лубсан Будаевна Дымбрылова.

Авторай фото.

Улаан-Үдын городской Соведэй депутат Лидия Петр... рова нооһо угаадаг фабрикада шанарлан илгаг... мэрилдэг юм. Нүхэр Тапхарова горсоведэй байгаал... гын комиссиин хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалса... Петровна өөрынгөө ажалаар жэшээ харуулан, халаан бүр... бари 110 процент дүүргэнэ, өөрынгөө мэргэжэлдэ залуу... гана. Зураг дээрэ: нүхэр Тапхарова ажалдаа.

А. МАНТАЕВА

Хүдөө ажахын артелиин Устав наринаар сахиха...

«ТОХИР ХУРГАН АМАН ТЭЭШЭЭ»

Үдэшэлэн оройшог хон-жэн болошоһон контоpo соо колхозой түрүүлэгшэ Николай Бадмаевич Очиров ехэл бодолгото болоһон янзатай һууна. Урдаа байһан саарһан дээрэ юушьеб бэшэнэ, тоолоно.

Энэшье гайхалтүй. Ажахын хүтэлбэрилэгшын анхарха, һанаата болохо асуудал юу барагдахаб даа. Мүнөө малай үбэлжэлгэ түлэг дундаа, отара бүхэндэ улаан нярай хурьгад үдэр һунигүй адхаржа эхилээ. Анханһаа багашаг бэлэдхэгдэһэн үбһэ тэжээлынь улам хорожол, бари мүлшэ боложол байна. Хабарай урин дулаан, хүхэ ногооной һаһа болотор үшөөл үды. Хажуугаарнь энэ үмсын мал...

Тиигэһээр байтарнь Үлэгшэнэй сомоной Соведэй түрүүлэгшэ Дондок Цыренович Цыренжапов Бэлшэрэй һаалиин фермын тоо бүридхэлшэ Бата-Далай Аюшеев хоёр орожо ерэбэ.

— Һайн хүн һанаагаар гэжэ, эгээл хаһа соогоо орожо ерэбэ ха юмта. Нүхэд, мүнөө фермэ, гүүртэ, отарануудтамнай гансахан үмсын 230 гаран эбэртэ бодо мал колхозой үбһэ тэжээл эдижэ байна бшуу даа. Хайшан гэхэ зонбибди?

— Бидэ баһал тэрэ асуудал тухай хөөрэлдэхэеэ танда ерэбэбди,—гэнэ сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

— Харыт даа, гансахан манай Бэлшэрэй фермэдэ малшадай өөһэдынь 27 толгой эбэртэ бодо мал, 30 гаран хонин, хэдэн гахай байна. Тооложо үзэхэдэмнай, эдэ мал үбэлжэлгын зургаан һара соо, эгээл доогуур абахада, 97 центнер үбһэ, 27 центнер зелёнко, 400 центнер силос эдижэ гараха болоно. Хэрбээ энэ үбһэ тэжээлые колхозой үнеэдтэ эдюулжэ һаагаа һаамнай нилээд ехэ һүн нэмэжэ абтаха бэлэй,—гэжэ Бата-Далай Аюшеев үбэрһөө блокнот гаргажа харуулна.

ЭГЭЭЛ ЭНЭ асуудал колхозой түрүүлэгшые һанаата болгоно. Бодоолшье үзэел даа. Гүүртэ, фермэ, отара дээрэ хүдэлжэ байһан хүнүүдые тэндээ үмсынтөө мал бү байлгагты гэхэньшье бэрхэ шэнги. Үбэлэй шэмэрүүн хүйтэн, зунай шанга халуун, шааяма бороо соо үхэр мал адуулха, эдеэлүүлхэ гээшэмнай хүнгэхэн ажал бэшэ. Тиимэһээл малшаднай тон хүндэтэй, харюусалгатайшье ажал хэрэг бүтээжэ байдаг зон ха юм. Тэдэниие хүнэг тодохо үнеэгүй, шулгалжа эдихэ хашараггүй байгты гэжэ хэншье хэлэхэгүй. «Мал хараһан — ама тоһодохо» гэжэ дэмы хэлсэдэггүй бшуу. Теэд зарим хүнүүдэй энээниие һамбаашалжа, колхозой бүхы гэшүүдэй алтан хуули—артелиин Уставаар табигдаһанһаа гадуур хубиингаа ажахыда үхэр мал, хони хурьга хэтэрхы олоор баряад байхадань зүб гэхын аргагүй.

Мүнөө энэ Захааминай аймагай «Красный Октябрь» колхоздо Уставай ёһоор нэгэ тугалтай үнеэтэй, мүн нэгэ хашараг гү, али гунжатай байхын орондо хоёр үнеэтэй, үшөө хажуудань бэе хүсэһэн гунан үхэр гү, али гунжатай, буруутай, тугалтай — хамта таба-зургаан эбэртэ бодо малтай айл олон. Дүрбэн хонитой (түлтэеэ) байхын орондо баһал зургаа-долоон хонитой, үшөө томо гахай шахажа байха юм. Тусхайлбал, хонишод П. А. Бутин, Р. Г. Очиров, Д. Г. Очиров, Б. Б. Бадмаев, малшан Б. Д. Будаев, фермые даагша Д. Ш. Шагдуржапов, тракторист Ш. М. Шойнжуров болон бусад тус тустаа таба-зургаан эбэртэ бодо мал, зургаа-долоон томо хонидые хубиингаа ажахыда барина.

Эдэмнай гансашье артелиин Уставай эрилтэ хазагайруулна бэшэ, мүн эды олон үхэр малаа колхозой бэлэдхэһэн үбһэ тэжээлээр хооллуулжа, хамтын ажалда бага бэшэ хохидол ушаруулна гэхэдэ алдуу болохогүй. Гална гэр соогоо оройдоол хоёр-гурбан хүн байгаад, үмсэдөө эды олон мал барихадаа хоолойгоо тэжээхэ, хубсалха гэнэ бэшэ, харин баяжаха, үлүү ехэ зөөри суглуулха гэһэниинь ойлгосотой болоно. Жэшээлхэдэ, Дымбрыл Очиров нүхэртэеэ хоюулан хонин ажалда хүдэлжэ, жэлдээ 2000 шахуу түхэригэй салин абажа байгаад, өөһэдтөө 2 үнеэ, 2 эрэ хашарат, 1 эмэ буруу, 2 гахай, 6 хони бариһанайнь хэрэг бии аал? Тэдэндэ тэдхэмжын бага үхибүүд, үтэлһэн хүгшэдшье бии бэшэ ха юм.

Гүүртые даагша Цырен-Доржо Гармаев өөрөө гурбан бодо малтай аад, ганса бэе хүбүүгээ ондоо айл болобо гээд, тэрэнэйнгээ нэрээр үшөө гурбан үхэр бэшүүлэнхэй. Тиигэжэ тэрэ үмсынгөө 6 эбэртэ бодо мал, 6 хони колхозой малай эдихэ үбһэ тэжээл дээрэ үбэлжүүлжэ байна.

ФЕРМЭ, ГҮҮРТЭ, отарада хүдэлжэ байгаад, үмсэдөө үхэр мал олоор баридаг хүнүүдэй хажуугаар хамтын ажалда энэ гэжэ хургаар үлгэхэ юумэ хээгүй аад, хэнһээшье олон үнеэ, тугал, буруу, хони, хурьга тэжээжэ байдаг зон баһал бии. Тус колхозой Харацай тосхондо һуудаг Дарма Бадмаев һаял дүшэ гараал ябаһан, ямаршье ажал хэхээр хүдэр хүн. Теэд үнгэрэгшэ жэлдэ тэрэ үбһэ хуряалгын үедэ оройдоол гурбан һара хүдэлһэн нэрэ зүүгээд, бэшэ тээнь колхоздо хан гэхэ хашарһанай зэргын туһа хээгүй, айл зайгаад, архи намнаад ябана. Үбһэ хуряалгада хүдэлхэдөөшье өөрынгөө үмсын гурбан толгой бодо мал, 3 хонидоо тэжээхын арга бэдэрээ ха юм. Нёдондо Дарма нэгэ үнеэ, нэгэ гунан үхэр худалдажа, 700 һайса гаран түхэригэй олзо орууллаа. Үшөө колхоздо гурба һара хүдэлөөб гээд, 400 гаран түхэриг абаа. Тэрэ мүнгэниинь жэл соо юушье хэнгүй. «Хүлөө жиижэ, хүйһэндөө нёлбожо» хэбтэхэ, архидахадань бардам хүрэнэ бшуу. Баһал энэ тосхондо һуудаг табяад наһатай А. И. Шелкунов хүгшэнтэеэ хоюулан колхозой хүдэлмэридэ мүртэй хабаададаггүй аад, зургаан бодо мал баридаг.

Бугууляаршье шэрээ һаа, гүүртэ отарануудта хүдэлхэеэ ошохогүй аад, зариман гансал үмсынгөө үхэр мал бэлэн үбһэ тэжээл дээрэ ондо оруулхын тула тэндэ ошоно. Үлэгшэн тосхондо һуудаг дүшэ гара наһанай Сурма Дашиева гурба һара хүдэлөөгүй байһан. Һаяшаг тэрэниие хурьга абалсахаяа хонишон Б. Бадмаевай отарада эльгээхэдэнь, өөрынгөө 4 үхэр, 2 хони, 1 гахайгаа туугаад ошоо һэн. Тэрэмнай хоёр-гурба һара хүдэлөөд мүнгэ олохо, үшөө элбэг үбһэ тэжээл дээрэ хоёр хашарагаа дуран соогоо шахажа, ерэхэ намар болотор колхозой бэлшээри дээрэ таргалуулаад, худалдаа адагынь 600 түхэриг сэбэр олзо абахань ха юм. Хүдэлмэриин наһанай аад, хамтын ажалда хабаададаггүй 40 шахуу гэрэй эзэн эхэнэрнүүд Үлэгшэн тосхондо тоологдоно. Тэдэнэй зариманиинь элдэб үбшэнэй шалтагаанһаа, мүн олон үхибүүдтэй дээрэһээ хүдэлнэгүй. Гэхэтэй хамта ямаршье таталюуһагүй аад, үмсынгөө хэдэхэн үхэр мал үһалаад, эдеэлүүлээд лэ, үлэр эльгээжэ байдаг хүнүүд бии. Мария Банзаракцаева һаял гуша хүрэһэн, эхэ эсэгэтэеэ байдаг, нэгэ үхибүүтэй залуу эхэнэр. Һүүлэй хоёр жэл соо тэрэ хамтын ажалда хюмһанайшье харын зэргэ туһа хээгүй. Колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй контородо ерыш, юундэ хүдэлнэгүйбши гэхэдэнь, дүтэ халдаадаггүй, хараажархидаг.

КОЛХОЗОЙ ГЭШҮҮДҺЭЭ гадна, тэндэхи һургуулиин багшанарай, албахаагшадай дунда баһал үхэр мал олоор баридаг хүнүүд бии. Үлэгшэнэй дунда һургуулиин багша Ц. Н. Норбоев хоёр үнеэтэй, үшөө 2 хашараг, гахай, дүрбэн хони үмсэдөө барина, теэд бууса шадараа оройдоол 15 соото газартай аад, хайшан гэжэ эды олон мал тэжээнэ гээшэб, гайхахаар. Колхозой газар дээрэ үбһэ сабшаа, колхозойл газарта малаа бэлшээгээ юм ааб даа. Багша хүн гээшэмнай манай ерээдүйн эрхэтэд—үхибүүдые хүмүүжүүлхэ арюун һайхан уялга, үүргэтэй ха юм. Теэд олондо ёһотойл жэшээ харуулха, мүнөө үеын түрүү хүн байха аад, үхэр малда дарагдашоод, тэдэнээ хайшан гэжэ һайнаар эдеэлүүлхэ, шахахамни ааб гэжэ «үдэрэй һанаан, һүниин зүүдэн» боложо ябахань аягүй бэшэ гү? Гална иигэжэ байхадань, зарим х... гүй хүнүүдэй «би юу... баһал олон үхэр малта... гээ һаань ялтайб.

Эндэхи зон булта г... гөө мал олошоруул... хамтын ажалда ёһоор... гэхэ болоо һаа буруу... үнэн сэхэ, шударгы... хүнүүд олон. Тэдэнэр... лайнгаа зэргээр салин... абажа, үмсэдөө үхэр... ёһоор бариал. юугээрш... баян бардам һуудаг... хозой түрүү һаалишан... жанова нёдондо жэл... хуу түхэриг, һара бү... салин абаһан. Нүхэры... сарунов (гүүртые даа... хэриг олоо. Мал аду... жап Тубчинов, Мыж... туева нүхэртэеэ хоюу... 2100 гаран түхэриг с... Иимэ жэшээнүүдые ... һаа олон.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл... сэжэ баталһан хамтын... ли—артелиин Уставые... ха, тогтомол нормэһоо... мал үмсэдөө бариха... хүндэтэй шалтагаан ба...

Гансахан энэл ко... ажахыда адууһа мал... на гэхээ һананагүйб... дутагдалнууд Захаа... бусад колхозуудта, м... гажанай аймагуудай а... үзэгдэнэ. Энэ асу... хамтын тоосоото су... нюур сахилтагүй... рэлдэжэ, зохихо хэм... тээшэнь шиидхэхэ са...

М. Н...
манай т...

Николай Филиппович Любарский Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводто станочнигоор ажалладаг. Тэрэ табан жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн социалис мүрысөөндэ оролсоод, эршэмтэйгээр ажаллана. Халаанайнгаа даабари саг үргэлжэ 115—120 процент дүүргэдэг, ажалайнь шанар хододоо эрхим сэгнэлтэ абадаг. Зураг дээрэ: Н. Ф. Любарский ажалдаа.

Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

„БУРЯАД ҮНЭНДЭ" БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

«ОРШУУЛГЫН ШАНАР ЭРИД ҺАЙЖАРУУЛАЛТАЙ»

Иимэ гаршагтай хэблэлэй шэнжэлэл манай газетын 1968 оной январиин 9-нэй номерто толилогдоһон байгаа. Тэрэ шэнжэлэл соо Хориин аймагта буряад хэлэн дээрэ дабтагдан гарадаг «Шэнэ Үдэ» газетын оршуулгын шанар тушаа бэшэгдэһэн юм. Тиихэдээ олонхи материалнуудай удха һулатайгаар, найруулга муутайгаар оршуулагдадаг байһан тушаа баримталан харуулагдаһан байна.

Энэ шэнжэлэлые зүбшэн хэлэсэхыень манай редакци «Шэнэ Үдэ» газетын редакцида, КПСС-эй Хориин райкомдо хандаа һэн.

«Тэрэ шэнжэлэлтэй һайса танилсаа, нарин хаража үзөөбди. Энэ хэрэгтэ оршуулга хэдэг манай хүдэлмэрилэгшэд булга хабаадалсаа. Тиихэдээ бусадшье олон алдуу, дутуу дунданууды элирхэйлээбди. Саашадаа оршуулгын шанар эрид һайжаруулха тон шухала гэжэ тоолоод, өөһэдынгөө мэргэжэлые нарижуулха, буряад хэлээ ёһотоор мэдэдэг болохо, грамматика һайса шудалха, эрилтэ оршуулагшадта табигдаба» гэжэ «Шэнэ Үдэ» газетын редактор нүхэр Хандархаев Ф. А. манай редакцида мэдээсэбэ.

АЖАЛША, ҮНЭР БАЯН А...

Тэрэ үдэшэ Бато-Мүнхэ Цыденович нилээд удаан унтажа ядаба. Ушар юуб гэхэдэ, хонидынь мэнэ мэнэл забда залигүй түрэжэ эхилхэнь. Тиимэһээ хонишод хайшаншье гэжэ һаань, түл түрсэеэ хоролтогүйгөөр абаха, хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ гэһэн зорилго урдаа табина.

Хэнэйшье мэдэһээр, хоёрдохёо түрэхээ байһан 100 хонин бүриһөө 95-һаа үсөөн бэшэ хурьга абажа, хонин бүхэнһөө 3 килограмм нооһо хайшалха гээшэ дан бэлэхэнээр бүтэхэ хэрэг бэшэ. Үбһэ хулһан багашаг. Эгээ мүнөөдөө мал гарзалнагүй. Теэд үбэл ута, хүхэ ногоон дээрэ гаратар саг үды. Үшөө урдамнай юуншье болохо магад гэхэ мэтэ бодолнууд хонишоной толгойһоо гаранагүй.

Гаража хонидоо эрьежэ ерэхэмни, тэндэмни юун болоно байгаа юм—гэжэ Бато-Мүнхэ Цыденович бодоод, тэндэ унтажа хэбтэһэн нүхэрөө, үхибүүдээ һэрюулжэрхихэгүйн тула һэмээхэн хубсалжа, газаашаа гарана.

— Зай, хэр байнаб?—гэжэ хашаа соо оромсоороо хурьга абалсажа байһан хүнһөө асууба.

— Дууһан лэ гурим соогоо. Тээ тэрээхэн мэнэ һаяхан гараһан хурьгантай хамта үдэшэнһөө хойшо долоон амитан бии болобо,—гэжэ тэрэнь харюусана.

— Тиихэдээ 100 гаран хурьгатай болоболтайбди.

Ахалагша хонишон тугаарай гараһан хурьгадаа ошожо харана. Тэдэнь эхэнүүдгээ сугтаа тусгаар хаамжа соо хаалгаатай байна. Нарай хурьгад шэшэрэлдэхэ, һалганалдахаяашье бэлин хоп, хаташанхай, өөдэргэн һэргэг юумэд эхынгээ хажууда зоолэн хохир дээрэ хэбтэнэ. Тэдэнһээ тээ саанахана түрүүн гараһан, бүри томохон болоһон хурьгад харагдана.

Хашааһаа гаралган дээрээ нүхэр Цыденов харуулшан-сакманщигтаа иигэжэ һануулна:

— Үүлэ урхаеэ холо тайлажа, һэб-һаб бү гүүлээрэй. Хурьгадшни халтаа гэхэдээ хүйтэ абаха. Өөрөө унтажа, һажажа бү байгаарай, нүгөөдэшни энэ бэеэрээ ерэхэ даа.

Үглөөдэрынь тэрэнэй отара ерэхэдэмни, хонишон иигэжэ хөөрөө һэн:

— Үрэжүүлгэ хэһэнэймнай ёһоор лэ хонид түрэжэ байна. Нэгэшье хонин хурьга хаягүй,—тиигээд гэнтэ Бато-Мүнхэ Цыденович аргагүй мэгдэжэ,—юу гэртэ хөөрэлдэжэ һуухамнайб даа, гаража газаахинемнай харая,—гэбэ.

Хорёо хотыеншье халташье хараад гарабал, ёһотойл эзэн хүн эндэ бии юм байна гэжэ мэдэхээр. Хуу эмхитэй гуримтай.

Хонидыньшье тобир һайнууд. Бато-Мүнхэ Цыденович амта һайн таниха болоһон, хуушанай дүй дүршэл ехэтэй хонишон халаа. Үбһэ тэжээлэйнгээ грамм, килограмм бүхэниие гамтай наринаар, боломжотой зүбөөр гаргашалдаг. Эгээ мүнөө газаань буулгагдаад байһан үбһэ, һолоомо, зелёнконь ямар хонидо гү, али хурьганда хэзээ, хэды шэнээнээр үгэхэб гэжэ баһал үни хада хараада абтанхай, хубаарилагданхай.

— Нёдондо абаһа... дүүргээ һэмди. Зуу... бүриһөө 92 хурьган... хэдэ хонин бүриһөө 3... нооһон хайшалагдаа,... хэр Цыденов хөөрэнэ.

Бато-Мүнхэ Цыденов... дэхи жэлэйнгээ саһа... рэнэй хори шахуу... ниин ажалда хүдэлжэ... Долоон хүүгэдтэй. Н... зонһоо һураа һаатна... Баян-Гол соошье Бато... дэл адли үнэр баян а... аал даа, одоол юумы... ороһон зон. Хоёр бэрх... гэжэл харюусаха бай... нөө Бато-Мүнхэ Цыде... хэр Доржо-Ханда ... дурдалсаба бшуу. Т... нэгэ онсолон дурдам... гэхэдэ, хүүгэдынь ба... эхээ утаа һажаанха... Ехэ басаган Цыпилма... ажахын техникум ... зоотехнигээр ажалла... хи Цыренбазар хүбүү... 9-дэхи класста һура... һургууляа дүүргэһэ... шан болохоб гэжэ сэ...

Совет засагай тог... жэлэй алдарта ойн ... Бато-Мүнхэ Цыденов... обкомой болон Буряа... ликын Министрнүүдэ... Хүндэлэлэй грамотаар... һан байна.

— Урмашаа, баяса... шадлаашье оролдохоб!... риин аймагай Үдын с... нишон, коммунист н... денов омогтойгоор ...

Ю. БАЗАР...

…град шадар хүреэлэгдэн фашис сэрэгүүдэй …сохигдоһонһоо хойшо 25 жэлэй ой

ВОЛГО ДЭЭРЭ БОЛОҺОН АГУУЕХЭ ТУЛАЛДААН

…васагай 50 жэлэй ойн гүйсэхын урда тээ, 1967 оной ок… 15-да Волгоградай дэргэдэхи Мамаев курган дээрэ ехэ хү…даһан байна. Энэ 52 метр үндэртэй памятник-мону…а Сталинградай тулалдаанай баатарнуудта зорюулагдана.

ТАСС-ай фото.

ХОРИН ТАБАН жэлэй саана Сталинград шадар болоһон шанга тулалдаан өөрынгөө далайсаар бусадһаа онсо илгаатай. Хоёр зуун һуни, үдэр үргэлжэлһэн аймшагтай тулалдаанай эсэстэ, 1943 оной февралиин хоёрой үдэр, немец-фашис сэрэгүүдэй ехэ бүлэг һамна бута сохигдоод, үбдэг дээрээ һэхэрээ бэлэй. Мүнөөдэр, тэрэ гэһэнһээ хойшо хорин табан жэлэй үнгэрөөд байхада, Волгын эрье дээрэхи ехэ тулалдаанда хабаадалсаһан Советскэ Союзай Герой генерал-полковник И. И. ЛЮДНИКОВЭЙ хөөрөөе ТАСС-ай корреспондент В. Чантурия бэшэжэ абаба. Нүхэр Людников Сталинград хотые хамгаалалсагша 138-дахи стрелково дивизие командалһан юм.

— Сталинградайхид — тэрэ дайнда хабаадалсагшад, агууехэ Илалтын энэ үдэрые мүнөө һанан һанан хөөрэлдэжэ байхадаа, гитлеровскэ алууршадые бута сохихын тула хэды ехэ хүсэлэлгэ оролдолгын гаргагдаһые мартанагүй, залуу үетэндөө хөөрэжэ үгэнэ. Тиихэдэ Гитлерэй шэлэмэл дивизинүүд манай 62, 64-дэхи арминуудые Волго руу түрихөөр забдаа бэлэй. Шунахайрһан фашистнууд сэрэгшэдээ олоор алуулаашье һаа, гэдэргээ сухаринагүй, долоон зуу гаран добтолго хээ һэн. Баатар сэрэгшэд-сталинградайхид фашистнуудай пулемёдой, миномёдой, артиллериин аадар мэтээр буудаһан һомоной, хас тэмдэгтэ самолёдой шэдэһэн бомбын урдаһаа хатуу зоригтойгоор тулалдажа гараһаниинь элитэ. Шанга тулалдаанай үедэ Сталинград хотые харахада, улаан галаар соробхилжо байһан вулкандал алляар үзэгдэгшэ бэлэй. Наранай элшые хара утаанай, тооһо шоройн бүрхөөхэдэ, һуни шэнги хаб харанхы болодог ушар али олон үзэгдэдэг һэн.

Окоп соо хэбтэһэн сэрэгшэд фашистнуудһаа 40—50 метрэй зайда, буудахада таатай газарта байһан гэрнүүдые хэрэм болгожо, дайсанай урдаһаа буудадаг, добтолгодо ородог байгаа. Совет сэрэгшэдэй эрэлхэг баатаршалгые гитлеровецүүд нуга даража шадаагүй бэлэй. Дайнай болоожо байхада—хаанаһье яба, хотын түбтэ гү, али Мамаев курганда үгышье һаа—«Баррикада» гэжэ заводой посёлогто гү, хамаагүй. Сталинградай фронтын участок бүхэндэ манай сэрэгшэд ами бэеэ хайрлангүй, дайсанай добтолгодо, буудалгада харюу үгөөд лэ, гэдэргэнь сохёод лэ байдаг һэн.

Танай нэрээр нэрлэгдэһэн «Арал» тухай хөөрэжэ үгыт.

— 400×700 метр талмайтай «Баррикада» заводой территори дээрэ манай 138-дахи дивизи немецэй хоёр дивизидэ бүһэлүүлэгдэһэн юм,—энэл даа, тэрэ «Аралнай». Тиихэдэ бидэ өөһэдынгөө гол сэрэгшэдһээ таһаралгадаад, Волго мүрэн тээшэ хашагдаха баатай болоһон байгаабди. Зугоор манай дивизиин сэрэгшэд фашистнуудай добтололгын урдаһаа дайлалдажа ороо бэлэй. Маанадай эгээл хүндэ үдэрнай гэхэдэ, ноябриин нэгэн байһан. Шунахайрһан фашистнууд тэрэ үдэр хэды удаа добтолоо һэн бэ, тоогыньшье мартаа һэмди. Батальоной дуршалтай командир Владимир Коваленкын хатуу зоригтойе хэзээдэшье мартахагүйб. Тиихэ үедэ полкын командир болгогдоһон юм. Мүн ухаансар бэрхэ, айха һүрдэхые мэдэхэгүй разведчик Николай Петухов, шархатаһан сэрэгшэдые эмнэлдэг Сима Озерова болон бусадай баатаршалга мүнөө нюдэндэм харагдахадал гэнэ. Манай дивизиин сэрэгшэд бултадаа фашистнуудые түрэл Волгодоо дүтэлүүлхэгүйе оролдон, бүхы хүсэ шадалаа гаргаа бэлэй.

Энэ дайнһаа ямар эпизод ухаандатнай илангаяа бүхөөр хадуугдааб?

— Ноябриин эхеэр дайсад манай дивизиие ехээр бомбодоо бэлэй. Хамгаалгада ороһон подразделениин сэрэгшэд усоорэнхэй. Һомоншье дуһаха тээшээ болоһон байгаа. Эгээл энэ үедэ, бомбын тэһэрэлгэһээ газар тэнгэри хоёрой ниилэжэ байхада, командна пунктын дэргэдэ нэгэ имэ хашхараан дуулдаба: «Нүхэр комдив, фашистнууд эрье уруу дабшажа ябанал!»

Урагшаа харан гэһээм, бүлэг немецүүд нээрэшье пистолетээр буудама зайда, штабай блиндаж тээшэ харайлдажа ябаба. Тиихэдэнь би: «Буугаа абагты!» гэһэн захиралта үгөө бэлэйб. Буу барижа шадаха хүн бүхэн — телефонистнууд, Сима Озерова болон шархатаһан сэрэгшэд булта намтай хүг добтолжо ороо бэлэйбди.

Нэгэ шанга тулалдаанда ороходоо гимнастеркымни урооһэн хармаан осколкодо дайрагдашаһан юм. Тиихэдэ партбилетни бага зэргэ дайрагдаһан байгаа. Мүнөө тэрэ билетни Волгоград хамгаалгын музейдэ хадагалагдажа байдаг.

Иван Ильич, сэрэгшэд-сталинградайхидай, илангаяа танай дивизиин сэрэгшэдэй сэдьхэл бодол, дайшалхы зориг тухай хөөрэжэ үгэхэгүй гүт?

— Эхэ орондоо дурлал, илахабди гэһэн зориг сэрэгшэ бүхэнэй ухаан бодолые эзэлэнхэй байгаа. Нэгэ имэ ушар тухай хэлэхэ дуран хүрэнэ. Дивизидэмнай залуу сэрэгшэд ерэһэн юм. «Танай энэ участогта яагаад дайлалдахабибди»—гэжэ залуу сэрэгшэ дүршэлөөр баян солдат Злыдневтэ хандаба ха. Тиихэдэ түмэр харгын лини манай сэрэгшэдэй урдуур гарадаг байһан. Злыднев иигэжэ харюусаа гэхэ: «Шудөөрөө рельс зуугаад хэбтэ, гэдэргээ нэгэшье алхам бү сухари, тиигэбэл дайсанаа алдангүй буудаха ёһотойш!»

Манай олонхи солдадууд эрэлхэг зоригтойгоор дайлалдадаг, дайсаниие мэхэлээ оруулдаг байһан юм.

1942 оной ноябрь, декабрьда манай дивизиин гурбан зуу гаран солдат партиин гэшүүд, комсомолой гэшүүд болоожо абтаһан байгаа.

Дайсан һуладаха бүреэ шархатаһан арьяатан мэтээр аашалдаг бэлэй. Харин манай сэрэгшэд хэды эсэбэ сусабашье, дайсанаа һүроотэйгоор дарахые оролдодог һэн.

Немец дивизиин солдат ябаһан Вильгельм Гофманой дневник хожомынь олоһон байгаабди. «Ородой солдадууд эсэхэ сусахые мэдэнэгүй, галһаашье айнагүй.—гэжэ тэрэ бэшэһэн байгаа. — Бидэ туража үхэхын туйлда хүрөөбди. Манай полкһоо нэгэл рото шахуу солдат үлөө ха...»

1943 оной февралиин хоёрой үглөөгүүр манай дивизиин командна пунктда 62-дохи армиин командалагша В. И. Чуйков ерэһэн юм. Тэрэ үглөөгүүр фронтын хойто бүлэгэйхидөөр бүһэлэгдэһэн немец сэрэгшэдые үгы хэжэ ороо һэмди. Манай дивизитэй хамта Сталинградай тулалдаанда хабаадалсажа, түүхын хуудаһанда оролсоһон Горишный, Родимцев, Гурьев, Соколов болон бусад суута командирнуудай баатаршалга мэдээжэ.

Хахад үдэр багта аймшагтай һүртэйгөөр артиллери буудаад, танк, ябаган сэрэгшэд ээлжээтэ добтолгодоо ороһон байгаа. Дайсанай сэрэгшэд үнэндөө маанадай урдаһаа буудаха забдагүй, жададаа сагаан бүдэй оодэһэ уяхай, гараа үргөөд урдаһаамнай гаража ерэһэн юм...

Тэрэ үдэрые тоб байса һананаб. Энэ үдэр сэлмэг. Волго мүрэн дээрэхи огторгой сэл зүхэ болоод байһан юм. Манай командна пункт сэрэгэй Совет сугларжа, полкын командирнууд булта ерээ һэн. Хүн бүхэнэй шарайда баярай тэмдэг. Бидэнэр бэе бэеэ амаршалалсанабди. Энэмнай илагшадай һайндэр болоо һэн. Сталинград шадар шудалһан сэрэгэй искусство, хүндэ хүшэр тулалдаанай һургуули һүүлэй һүүлдэ гитлеровскэ Берлин дээрэ Илалтын туг хиисхэхэдэмнай туһа болохо гэжэ тиихэдэ бидэ һайн мэдэжэ, ойлгожо байгаа һэмди.

— Сталинград шадар болоһон ехэ Илалтын энэ үдэрэй тэмдэглэгдэжэ байхада, тэрэ дайнда хабаадаһан сэрэгшэд сугларжал байна. Һаяар бишье тиишэ ошохо хүсэлэнтэйб,—гэжэ генерал харюусаа.—Тэндэ ерэхэдээ, манай дивизиин геройнуудай хүүр дээрэ ошожо, нютагай залуушуулгай хөөрэлдэхэб. Тэрэ дайнай үеэр үнэһэн тоборог болгогдоһон герой-городой мүнөө ямар гайхамшаг болоһыень хаража хүхихэ, омогорхохобди.

Цэдэн ГАЛСАНОВ

…АТАР МИНИИ СТАЛИНГРАД

…град шадар хүреэлэгдэ… …с сэрэгүүдые бута сохин … үдэрһөө хойшо 25 жэ… …гүйсэбэ.

…943 оной февральда поэт …асанов энэ шүлэг зохёо…на.

…и барас Сибирьһээ
…өрөөлөөр гараад,
…эй зүгтэ яараа һэм,
… минии Сталинград.
…м зүрхэ залгуулһан
… Волгоёо хараад,
…й найдамтай үгэ.

Асарааб шамдаа, Инаггград
Немец танкын хуягы
Зүрхөөрөө хаха зураад,
Добын оёорто булаа һэм,
Дуулыш, минии Буладград
Һүртэ түүхыншни хуудаһа
Һэлмын суранзаар ираад,
Түргэн хэер хүлэгөөрөө
Түбэрүүлнэм, Баатарграэд
Аглаг баян Сибирьтээ
Арадай түсэб баряад,
Барилга тээшээ яаранам,
Баатар минии Сталинград

1943, февраль.

ФРОНТОВОЙ ГАЗЕТЫН ХУУДАҺА ИРАХАДА

ГВАРДЕЕЦҮҮД ИИГЭЖЭ ДАЙЛАЛДАА ҺЭН

Тэрэ үеын ехэ тулалдаанууд тухай бэшэһэн фронтовой хэдэн газетэнүүдые тон нангин зүйл мэтээр би хадагалжа ябагшаб. Тэндэ толилогдоһон мүр бүхэнниинь дариин үнэрөөр нэбтэрэнхэй. Бомбын тэһэрэлгэ, һомоной эшхэрээн соогуур бэшэгдэһэн корреспонденци, очерк, үгүүлэлнүүд соо совет сэрэгшэдэй баатар габьяа, эрэлхэг зориг тухай хэлэгдэһэн байха юм.

Тиихэдэ үдэр бүри гарадаг байһан «Знамя гвардейца» гэжэ газетын 1942 оной октябриин 29-нэй 100-дахи номерые үзэнэбди. Тэндэ иигэжэ бэшэгдэһэн байна:

«Политругай орлогшо Исаев дайсанай бүһэлэлгэдэ ороо. Теэд тэрэ һомонойнгоо дууһатар дайсадые мэргэнээр буудан унагаажал байгаа. Һомонойнгоо дууһахада энэ эрэлхэг гвардеец гранатануудаа хэрэглээ. Исаевые амидыгааршье абажа шадаагүй һэн, үхэһэн бэеынь үзэхэ гэһэн 16 фашист барандаа алагдаа. Тиигэжэ тэгшэ бэшэ шанга байлдаанда гвардеец Исаев илажа, ямаршье гэмтэлгүй нүхэдтөө бусажа ерэбэ».

Баһа нэгэ һонин тэмдэглэл тэндэ толилогдоһон байна. Тэрэнь «Царицыниие ба Сталинградые хамгаалагша» гэһэн гаршагтай. Тэндэ иигэжэ хэлэгдэнэ:

«Гвардиин старшина Пантелей Шульга 1918 ондо Царицыниие хамгаалһан юм. Мүнөө фашистнуудай Сталинградта добтолон ерээд байхада, тэрэ 24 жэлэй саада тээ аршалан абаралсаһан городоо хамгаалан, түрүү зэргэдэ жагсаба.

Һүүлэй хоёр үдэрэй туршада Пантелей Шульга 29 гитлеровецые хюдаа. Нэгэтэ байлдаанай үедэ танкһаа һомо зэбсэг буулгажа байһан фашистнуудые обёоржорхиһон манай гвардеецүүд тэдэниие буудаба. Фашистнууд танк руугаа орожо хоргодоо. Тиихэдэнь Пантелей Шульга бэеэ нюун мүлхижэ ошоод, танкыень дэлбэлэн галдаһан байна».

Энэ газетын хоёрдохи хуудаһанда фашис нохосуудые усадхаха талаар гвардеецүүдэй абаһан социалис уялгануудай дүүргэлтэ тухай олон материал толилогдонхой. Сэрэгшэ бүхэн өөрын тоо бүридхэлтэй. Группкомсорг Горшенов октябриин 21-нэй байдалаар 18 фашистые алаһан бүридхэлтэй. Тиигээд октябриин 25-һаа 28 хүрэтэр тэрэ тоогоо хоёр дахин олошоруулаа. Горшенов өөрынгөө подразделенидэ снайпернуудые бэлдэнэ гэжэ тэндэ бэшэгдэнэ.

«Манай секретарь түрүү зэргэдэ» гэһэн тэмдэглэл соо иигэжэ хэлэгдэнэ: «Комсомолой организациин секретарь нүхэр Кухарь хэзээшье, хаанашье ябахадаа, бүхы комсомолшуудта үльгэр жэшээ харуулна. Мэнэ һаяын тулалдаанда тэрэ 6 фашистые хороогоо».

Улаан сэрэгшэ И. Красильниковай «Би тулалдахаб» гэһэн корреспонденци угаа һонин. Тэндэ немец түримхэйшүүлэй урдаһаа гвардиин сэрэгшэ, комсомолец Остапковай эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэжэ байһан тухай хэлэгдэнэ. Тэрэ өөрынгөө хубиин бүридхэлдэ алагдаһан 16 немецые оруулһан юм.

Октябриин 23-най байлдаанда Остапков шархатаа. Байлдаанай талмайһаа гарыш гэжэ нүхэдөөйнгөө хэлэхэдэ: «Буу зэбсэгээ бариха шадалтай, нюдэндэмни немецүүдэй харагдажа байһан сагта би дайлалдахаб. Хаанашье ошохогүйб» гэжэ гвардеец Остапков мэдүүлбэ. Мүн тэрээнтэй хамта ябаад шархатаһан сэрэгшэд Беридзе, Мазиков гэгшэд баһал байлдаанай талмайе орхёогүй, үсэд шангаар тулалдан, фашис дээрмэшэдые усадхалсаба».

«Знамя гвардейца» газетын 1942 оной ноябриин 3-най номерто һонин материалнууд баһал дүүрэн. Нэгэдэхи хуудаһандань сэрэгшэд, командирнууд болон политхүдэлмэрилэгшэдые гүрэн түрын үндэр хайраар шагнаһан тухай СССР-эй Верховно Совэдэй Президиумэй Указууд толилогдонхой.

«Эрэлхэг зоригтондо—алдар габьяа» гэһэн түрүү бэшэг соонь иигэжэ хэлэгдэнэ: «...Манай гвардеецүүд Эхэ оронойнгоо алдар соло, эрхэ сүлөө, бэеэ даанхан байдалые эрэлхэг зоригтойгоор хамгаалан, немец булимтаргшадтай байлдахадаа, дайсадые нэгэтэ бэшэ үй бута сохин һүнөөжэ, совет буу зэбсэгэй хүсэ шадалые алдаршуулаа».

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай түүхэдэ бидэ олон алдар габьята хуудаһануудые бэшээбди. Эхэ оронойемнай хайрата ниислэл Москвада дайсанай туласа ерээд байһан хүндэ хүшэр үедэ манай подразделениин сэрэгшэд, командирнууд болон политхүдэлмэрилэгшэд эриеэ тулажа, өөһэдынгөө зэбсэгэй хүсөөр, эрэлхэг зориг, жэшээлэшэгүй баатар габьяа гарган, харата дайсанай замые хаажа зогсооһон юм. Тиигээд Улаан Армиингаа шэнэ добтолгодо ороходо, дайсаниие түрэл Москваһаа баруун тээшэ холодуулан намнаабди.

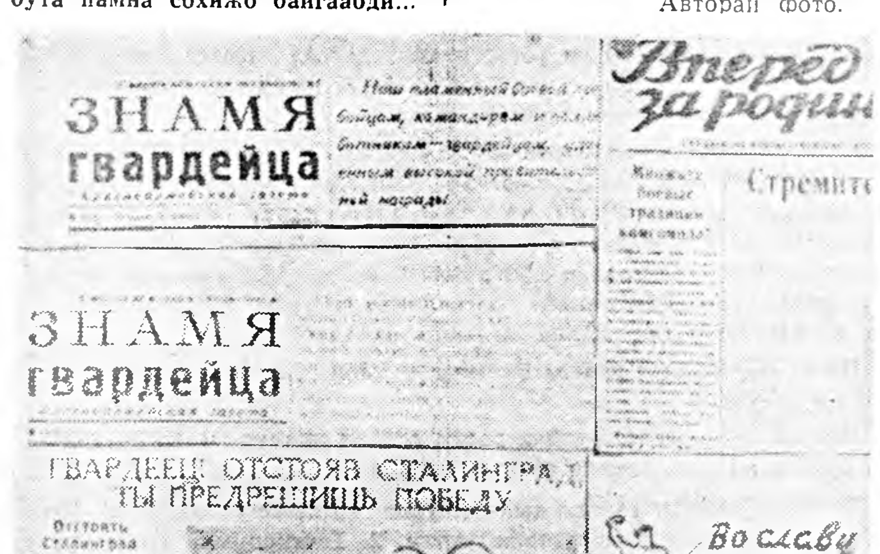
Мүнөө Сталинградай оршондо Эхэ оронойнгоо хуби заяанай шиидхэгдэжэ байһан һүртэ жэлдэ бидэнэр баһал эндэ, эгээл аюултай, эгээл харюусалгатай участок дээрэ байлдан, зэрлиг муухайгаар урагшаа дугташалдажа байһан фашистнуудые тогтоон, тэдэниие бута һамна сохижо байгаабди...

Сталинградай фронтын «Знамя гвардейца» газетын минии хоёрхон номерой хураангы удхые эндэ харуулбабди. Энэ хадая манай Эхэороной хуби заяанай шиидхэгдэжэ байһан шанга үеын үдэрнүүд һэн. Теэд совет сэрэгшэд дэмы хүхирһэн фашис дивизинүүдые Сталинград шадар үй бута сохин илаа. Арьяатан дайсан фашистнуудые тэдэнэй эшээн байһан Берлиндэнь даража, совет сэрэгшэдэй илалтаар дайн байлдаан дүүрээ бэлэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үеын фронтовой газетэнүүд.

А. ХАНЧИН,
Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагша.

Авторай фото.

…ной февралиин 2-то Сталинград шадар фашис сэрэгүүдэй …н немец солдат болон офицернүүд хүреэлэгдэһэн байгаа. … хүн, тэрэ тоодо фельдмаршал Паулюс плендэ абтаһан …762 үхэр буу, 12701 пулемёт, 744 самолёт, 1666 танк …олоожо абтаа. Зураг дээрэ: фельдмаршал Паулюс (зүүн гар … плендэ абтаад ябана.

ТАСС-ай фото.

ХОДОДОО СЭБЭР

Мухар-Шэбэр, Бэшүүр ороһон автобусууд Барай столоводо ородог заншалтай болонхой. Юуб гэхэдэ, столово соонь хододоо сэбэр, арюун байдаг. Эдеэ хоолыньшье шэмэтэй, амтатай, халуун... Столовоёо һайн, эдеэ хоолоо амтатай болгохын тула тогоошон Прасковья Афанасьевнагай гаргаһан оролдолго тон ехэ байха.

«Амжалта өөрөө ерэдэггүй, амжалта гэээшые түйлаха хэрэгтэй юм»,—гэжэ тэрэ хэлэхэ дуратай.

Харанхы үглөөнһөө хойшо кухни соо амһарта, шанагануудай хангирха дуулдана. Эндэ Прасковья Афанасьевна хүдэлдэг. Тэрэ ажалдаа эртэлжэ ерэдэг гуримтай. Оролдосотой хүнэй нэгэн гэжэ тэрээн тухай хэлсэдэг. Энэньшье зүб юм.

Эрхим һайн тогоошон байһанайнгаа түлөө Прасковья Дригунова нэгэнтэ бэшэ Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан. Тус столовын коллектив коммунис ажалай үндэр нэрэ зэргын түлөө эсэшэгүй тэмсэнэ. Коллективынь Прасковья Афанасьевнае ехэ хүндэлдэг, тэрэнэй баян дүй дуршалые, урин налгай зангые үндэрөөр сэгнэдэг.

Б. НАМДЫКОВ.

УРЯАНЬ—ХАНИ БАРИСААН

Арадуудай хани барисаанай Патрис Лумумбын нэрэмжэтэ университет—Совет оронһоо гадна, хилын саана холуур мэдээжэ болоһон дээдэ һургуули. Советскэ правительство Ази, Африка, Латинин Америкын оронуудта дээгүүр мэргэжэлтэй национальна кадрнуудые бэлдэхэ хэрэгтэнь туһалха зорилгоор иимэ университет байгуулһан юм. Эндэ зургаан гол факультет: инженернэ, физико-математикын, байгаали шэнжэлгын, медицинын, хуули ёһоной, түүхын, хэлэ бэшэгэй факультедүүд бии.

Университедтэ харин, совет хүбүүд, басагад һурадаг. СССР-эй ямаршье дээдэ һургуулиинхи шэнги һуралсалынь түлөөһэгүй. Студентнэр мүн лэ түлөөһэгүйгөөр хамтын байрада байдаг, медицинскэ туһаламжада хүртэдэг, стипенди абадаг.

Хүн бүхэндэ мартагдашагүй жэлнүүд бии байдаг. Илангаяа студент ябаһан жэлнүүд.

Арадуудай хани барисаанай Патрис Лумумбын нэрэмжэтэ университет дүүргэһэн студентнэрэй эдэ жэлнүүдынь олон юумэнтэй холбоотой: мэргэжэл шудалха гэһэн хүнгэн бэшэ һуралсалтай, энэрхы зулгы совет хүнүүдэй ажаһуудаг, элдэб фестиваль, симпозиум, конгрессүүдэй болодог театрнууд, концертнэ залнууд, стадионууд болон бассейнүүдээр олон Москватай, шэнэ нүхэдтэй холбоотой байдаг.

Энэ университедэй студентнэр нүхэдөөр олон юм. Мүнөө аха нүхэд — университедэй багшанар, профессорнууд тухай хөөрэе.

Хоорооднай бэшэгүүдээр харуулагдаха.

Эрдэмдэ һураһан хүбүүд, басагад һургуулияа дүүргээд нютаг ороноо бусадаг, тиигэбэшье университедтэй холбоогоо таһалдуулдаггүй. Токио хотын Ниими Дзиттти юридическэ эрдэмэй доктор Александр Филиппович Шебановта иигэжэ бэшэнэ: «Би гүрэн, хуули ёһон тухай теори шэнжэлнэб. «Социалис гүрэн, хуули ёһо шэнжэлхэ» бүлгэмэй гэшүүн болонхойб. Токиогой университедэй профессор, энэ бүлгэмэй, ниитын эрдэмэй институдай гэшүүн Фудзита Исаму мүнөө минии хүтэлбэрилэгшэ болонхой...»

«...Хүндэтэ Ниими Дзитти,— гээд Александр Филиппович харюусана, — манай кафедрын бүхы багшанар Танай бэшэгые ехэтэ һонирхожо уншаа. Танай элүүр энхэ, һонин ажал хэжэ байһандатнай баяртайбди. Дипломно зохёол соогоо табиһан асуудалаараа шэнжэлхы хүдэлмэри ябуулжа байһандатнай бүришье баяртайбди. Хүтэлбэрилэгшэ профессор Фудзита Исаму гэгшэдээ минии эрхим хүсэлнүүдые хүргөөд, иимэ бэлигтэй һурагшатай байһандань амаршалжа байһыемнай мэдүүлхые гуйнаб. Хэрбээ танай шэнжэлжэ байһан асуудалаар ямар нэгэн литературын хэрэгтэй болоо һаань, эльгээхые оролдохоб».

Залуу мэргэжэлтэн бэшэгүүд соогоо түрүүшынгээ амжалтанууд тухай мэдээсэжэ, анханайнгаа багшанарһаа зүбшэл, заабари һурана.

«Хүндэтэ багша! Малиһаа бэшэнэб. Хүдөө ажахын министерствэдэ ажаллажа байнаб, — гэжэ гаитянин Иневиль профессор Петр Венедиктович Кугеневта мэдээсэнэ. — Удахагүй агрозоотехническэ институдта шэнжэлхы хүдэлмэри хэжэ эхилхэб. «Туршалгын хэрэгэй онол арга», «Гидропонико» гэжэ хоёр ном эльгээхыетнай гуйнаб. «Малиин республикада гахай үсхэбэрилгэ, тэрэнэй саашанхи хүгжэлтын хараанууд» гэһэн асуудалаар зохёол бэшэхэ хүсэлтэйб».

Хани барисаанай университет дүүргэжэ гараһан олон хүн орон нютагтаа бусаад, һайн мэргэжэлтэд байһанаа харуулна.

«Хартумда һү тарагай бактериологоор амжалтатай ажаллажа байнаб, шэнэ баригдажа байһан заводто удахагүй ошохоб» гэжэ Суданһаа Тадж аль Асфия Мохаммед профессор Кугеневта бэшэнэ.

Маврикий олтирог өөһэдтөө университет нээхэһээ нэгэ жэл урид Советскэ Союзһаа түрүүшынгээ математигые — Рамлал гэгшые угтан абаһан байна. Хани барисаанай университет дүүргэһэн Д'Альменда Аи Дакартахи нэгэдэмэл түсэблэлгын институдта ажаллана. Тэрэ мүнөө Тогын хлопок таридаг районуудай газар ажалые ашаг үрэ ехэтэй болгохо асуудал шэнжэлжэ байнхай.

«Хинду» газетэ мүн иигэжэ бэшээ һэн:

«Мадрасай мисс Харвар Палгумани — Москвагай университедтэ докторой нэрэ зэргэ олоһон Индиин түрүүшын эхэнэр. Мисс Харвар Палгумани нэгэ жэлэй туршада ород хэлэ үзөө; үлөөшэ гурбан жэл соогоо химеэр научна шэнжэлгэ хэжэ, диссертаци бариһан байна. Университедэй лабораторно түхеэрэлгые студент бүхэндэ хандуулагдадаг анхаралые ехэ дээгүүр сэгнэнэ...»

Хани барисаанай университет дүүргэжэ гараһан хүнүүд анханайнгаа багшанарта дэлхэйн бүхы түбинүүдһээ бэшэгүүдые бэшэжэ байдаг.

Владимир БАБЛОЯН.
(АПН).

КОЛХОЗОЙ ТҮРҮҮЛЭГШЫН ФИЛЬМҮҮД

… ушар харуулһан филь…гай соёлой байшан соо …хеэ табигдахань гэһэн …үүд Долгое тосхонойхи…ал татаба. «Верховинын …», «Концертээр Африка … «Абатаяа уулзажа шадаа…н фильмүүдые Горь…ажэтэ колхозой түрүү…рий Ковач буулгаһан …иноискусствада анханһаа …н туладаа, сүлөөтэй са…ерэгтэ ворюулдаг байба. …ь багахан фильм бүхы …а суурхаһан «Баржо… дуу, хатарай ансамбль, … хүтэлбэрилэгшэ Михаил Машкин тухай хөөрөөн болоно. Долгое тосхондо М. Машкиниие «Закарпатиин гургалдай» гэжэ нэрлэдэг. Нүгөө хоёр фильмые Ковач Итали, Африкаар аяншалхадаа буулгаһан юм.

Колхозой түрүүлэгшын буулгаһан фильмүүд гансашье нютагтань табигдахаһаа гадна. Закарпатиин түб городто мүн лэ ехээр һонирхогдон харагдана.

Владимир ПОПОВ.
(АПН).

ОРОЖО ХАРЫТ, УГАА ҺОНИН

Заха холын Яруунын аймагай Үльдэргэ нютагта нэгэ шэнэ байшан баригдаа. Эндэмнай ямар зургаан орохо юм гэжэ тэндэхин түрүүшээр һонюушархадаг бэлэй. Тиихэдэнь «Коммунизм» колхозой соёл культурын эдэбхитэд омогорхуугаар: «Арадай музей, уран зурагай галерей»,— гэжэ харюусадаг болоо һэн. Үнэхөөроошье хүдөө нютагта арадай музейнүүдые нээлгэ соёл культура дэлгэрүүлгын тон шухала нэгэ алхам болохоһоо гадна, манай буряад арадай жэнхэни баялигуудые — арадай урашуулай бүтээһэн алтан, мүнгэн шэмэглэлнүүл, элдэб үнгын уран гоёор оёгдоһон хубсаһа хунар, үбгэ эсэгэнэрэймнай хэрэглэдэг гар үзүүрэй зүйлнүүд болон бусад дурасхаалта юумэнүүдые мүнөө үеын хүн зондо харуулха, тэдэнэй һонирхол үүсхэхэ арга олгоно бшуу. Энэ хэрэгтэнь хүдөө нютагай соёлжолто манай республикын гол музей болохо Улаан-Үдын хизаар ороноо шэнжэлхэ музей али бүхы туһаламжа хүргэлэг. Һүүлэй гурбан жэлэй туршэ соо хүдөөгэй арба гаран музей эмхидхэлгэдэ шиидхэхы нүлөө үзүүлһэн. тэдэнэй экспонадуудые шэнэлэлгэдэ, хүдэлмэрэе зүбөөр эмхидхэлгэдэнь туһалһан юм. Ойн баярта 1967 оной туршэ соо дээрэ нэрлэгдэгшэ Яруунын аймагай «Коммунизм» колхозһоо гадна, Онгоһоо дунда һургуулида мүн лэ арадай музей нээгдээ. Тэдээндэ 200 гаран фото болон бусад документнүүдые, элдэб амиталай, шубуу шонхорой дүрсэнүүдые бэлэг болгон үгэһэн байнабди. Тэрэшэлэн Үльдэргын уран зурагай галерейдэ арбаад гаран нилээд томо хэмжээнэй зурагуудые дамжуулаабди. Энэ хадаа манай республикын хүдөө нютагуудта нээгдэһэн түрүүшын уран зурагай галерей мүн. Имэ түхэлэй галерейнүүд үшөө саашадаашье хүдөө нютагуудтамнай бии болохо бэзэ гэжэ найдамаар. Хүдөөгэй соёл культурын эмхинүүдэй ажалдань жэлһээ жэлдэ олошоржо байгаа арадай музейнүүдэй ехэ туһа нэмэри болохо байһаниинь ойлгосотой. Тиимэһээл тэдэнэй дүй дүршэл дэлгэрүүлгэ, ажал хүдэлмэридэнь али болохо аша туһа хүргэлгэ шухала удха шанартай болоно.

Манай республикын хизаар ороноо шэнжэлгын музей хүдөөгэй соёлой гуламтануудта, тэдэнэй баһа нэгэ хуби болохо арадай музейнүүдтэ туһаламжаа үргэдхэхэһөө гадна, өөрынгөө ажалые эрид һайжаруулха талаар шиидхэхы алхамуудые хэжэ байна гэхэдэ зүбтэй. Буряад арадайнгаа материальна, ухаан бодолой гайхамшаг баялигуудые суглуулан, тэдэнэй тоое 53 мянгада хүргөө. Эдэ экспонадуудай дунда тон хомор зүйлнүүд угаа олон. Хизаар ороноо шэнжэлгын музейн фонднуудтай танилсаһан хүн бүхэн тэрэнэй олон янзые, баялигые онсолон тэмдэглэдэг. Энэ баялигаа үргэн ниитын үзэмжэдэ табиха талаар музейн хүдэлмэрилэгшэд бага бэшэ ажал ябуулдаг. Һүүлэй хоёр жэлэй туршэ соо фондын материалнуудые нээмэл гуримаар хадагалха зорилгоор ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Энээнһээ урда тээ бүтүү хайрсагууд соо хадаатай байһан материалнууд мүнөө үргэлжэ шэл шкафууд, стеллажуул соо табигдаа. Музейн фондын гэр байра заһабарилагдаа, тон шухала хэрэгтэй мебель абтаа. Энээнэй ашаар хүн зон манай фондой дуран соогоо танилсаха аргатай болоо бшуу.

Ажалаа шэнэдхэһэнэй ашаар хэдэн выставкэнүүдые эмхидхэһэн, тэрэ тоодо тон үнэтэй, хомор экспонадуудые үргэн ниитын үзэмжэдэ табиһан байна. Хүдөө нютагай ажалшадые музейн фондтой танилсуулха зорилгоор нүүдэл выставкэ эмхидхэжэ, холын фермэ, отарануудаар ябуулхабди. Һаяхан болоһон үнгэрһэн Бүхэроссин культурын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн манай ажалда ехэ нүлөө үзүүлхэ бэзэ гэжэ найданабди. Юуб гэхэдэ, түс зүблөөндэ хабаадагшадай Хандалга соо хүдөө нютагай ажалшадые музейнүүдэй болон уран зурагай галерейнүүдэй баялигуудтай танилсуулха асуудал сэхэ табигдана бшуу. Энэ Хандалгада харюу болгон, манай музейн хүдэлмэрилэгшэд «Буряадай АССР-эй түүхэ болон соёл культурын памятнигууд», «Декабристнууд Байгалай үмэнэхи хизаарта», «Дэлхэй дээрэ ажамидаралай бии бололго», «Хүнэй бии бололго» гэхэ мэтэ темэтэй выставкэнүүдые эмхидхээд, аян замда үдэшэхэнь.

Зарим тэды дутагдалтайшье һаа, манай музейн хүдэлмэри һайжаржа байна гэхэдэ болохо. Хэрбээ табан жэлэй саада тээ музейдэ жэл соогоо ойролцоо 20 мянган хүн орожо харадаг һаа, үнгэрһэн 1967 ондо 53 мянган хүн, тэрэ тоодо хари түрэнүүдэй олон эрхэтэд баялигуудтаймнай танилсаа. Музейн хүдэлмэрилэгшэд олониитын дунда ябуулдаг ажалаа эрид һайжаруулаа. Үнгэрһэн жэл соо 11 мянга шахуу хүнэй хабаадалгатай хамтын 500-гаад экскурсинууд эмхидхэгдээ. Совет засагай 50 жэлэй ойдо бэлэдхэлэй үедэ «Октябриин уншалганууд» гэһэн темээр лекцинүүдые эдэбхитэднай уншаа. Зуугаад гаран лекцидэнь дүн хамта 7 мянга шахуу хүн байгаа. Лекцинүүдые уншалга, тэдээндэ залуушуулай олоор хабаадалга манай ажалай нэгэ һонирхолтой хубинь болоо. Байгша он соо хизаар ороноо шэнжэлгын асуудалаар олон тоото лекцинүүдые уншаха гэжэ харааланхайбди.

Манай музейдэхи совет общестывын түүхын таһагай экспозици үндэһөөрөө шэнэлэгдээ. Юуб гэхэдэ, элдэб шалтагаанаар манай республикын түүхэдэ хабаатай шухала материалнууд харзада абтаагүй байшоо бшуу. Тэдэниие һэргээхэ талаар научна хүдэлмэрилэгшэднай нилээд удаан ажаллаһан, шэнжэлхы хүдэлмэри республикын гүрэнэй архивтай хамта хэһэн. Тэрэнэй ашаар совет обществын түүхын таһаг һэргээгдэһэн, шэнээр шэмэглэгдэһэн, һонирхолтой болоһон. Бусадшье шэнэлхы зорилготой хүдэлмэри хэгдэжэ байнхай.

Һаяхан болоһон үнгэрһэн Бүхэроссин культурын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн музеймнай урда шэнэ зорилгонуудые табяа. Тэдэниие нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ, хараалһан түсэбүүдээ бэелүүлхэ, музейгээ соёл культурын шухала гуламта болгохо талаар хүсэ шадалаа гамнахагүйбди.

К. МАЛАНОВ.

М. Н. Хангаловай нэрэмжэтэ Буряадай хизаар ороноо шэнжэлхэ республиканска музейн директор.

Галуута-Нуурай ажаһуудалай эрилтэ хангадаг комбинадай коллектив табан жэлэй хоёрдохи жэлые амжалтатайгаар дүүргээ. Түс предприяти жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргээ. Арба гара мянган түхэригэй продукци түсэбһөө гадуур үгэһэн байха юм. Арад зоной эрилтэ хангагшад бүтээн гаргажа байгаа продукциингаа технологиие саг үргэлжэ нарижуулдаг, ассортиментыень үргэдхэдэг байна. Энэ хэрэгтэ комбинадай мэргэжэлтэд, ту... дэлмэришэд эдэбхитэйгээ... далсана. Энэ жэлдэ энэ... нүүдэй шэнэ түхэлэй арһа... хубэнтэй хүнжэл оёхо ... ри шудалагдаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: комбина... на инженер Лидия Ми... Дахалаева, хубсаһа эсхэ... Валентиновна Бурдинска... эхэнэрнүүдэй шэнэ пла... гые хаража байна.

А. ШУЛУНОВОЙ...

Улаан-Үдын Свердловой нэрэмжэтэ гудамжада баригдаһан дүрбэн дабхар байшан ашаглалгада үгтэжэ, аяншадай бууха үшөө нэгэ гостиницатай болобобди. Тус байшан базаарта наймаатай ерэһэн хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдые байлгахаар хараалагдажа баригдаһан байха юм. Тиимэһээ «Алтан таряан» гэжэ дэмы нэрлэгдээгүй.

Гостиницын үүдэн сэлеэтэй. Тэрэниие хүндэлэн ногоон лентэ татаатай байба. Суглараһан зон тэрэ байшангай гэшхүүр дээрэ шэнэ гостиницада орожо харахые хүлеэнэ. Удангүй Буряадай АССР-эй Худалдаа наймаанай министерствын дэргэдэхи колхозно дэлгүүрэй управлениин начальник Н. С. Бондарь тэрэ лентые таһа хайшалжа, тэндэ байгшадые орыт гэжэ урива.

Сэлэнгын аймпотребсоюзай оптово баазын директор Намжал Очирович Эрдынеев гостиницын регистрациин дансада нэрэеэ бэшүүлжэ, түрүүшын айлшан болобо. Тэрэ Улаан-Үдэдэ нээгдэхэ областьнууд хоорондын оптово яармагта ерэһэн байгаа.

«Алтан таряан» гостиницын доодо дабхарта 50 хүнэй нэгэн доро һуужа эдеэлхэ столово нээгдэхэнь. Тус байшангай хоёрдохи, гурбадахи, дүрбэдэхи дабхарнуудта нэгэ, хоёр, гурба, дүрбэ, зургаан хүнэй байха олон таһалгануудай үүдэнүүд ута коридорой хоёр тээгүүр жэрылдэнэ. Шэнэ гостиница 150 хүнэй байратай. Таһалга бүхэнэйнь шэнэ мебель, оро дэбисхэртэй. Гостиницада байгшад таһалгадаа байгаад радио шагнажа, һонин дуулаха аргатай.

Шэнэ гостиницын дабхар бүхэндэ «Рубин-102» телевизор табяатай, телефонтой.

Игэжэ хүдөө нютагуудһаа город ерэһэн хүнүүд шэнэ гостиницада буужа амарха, хонохо аргатай болобо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: гостиницын дежурна администратор М. К. Чувашова ерэһэн айлшаниие угтажа һууна. 2. Гостиницын таһалгануудай нэгэн соо.

Э. ЛАПИНАЙ фото.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО — ХИЛЫН САДНАҺАА

Аха дүүгэй туһаламжа

АЛЖИР. Харийн булимтарагшадта, нютагай хархис хүсэнүүдтэ эсэргүүсэн тэмсэжэ байһан йемен арадта туһаламжа болгон Алжирай правительство Йеменэй Арадай Республикада 10 миллион динарай хэмжээтэй чек дамжуулан үгэһэн байна. Энээн тухайда революционно соведэй гэшүүн Шериф Белькасем Алжирай журналистнуудтай уулзаха үедөө мэдээсээ.

(ТАСС).

Ганые сүлөөлхэ национальна соведэй указууд

АККРА. (ТАСС). Ганые сүлөөлхэ национальна соведэй указай ёһоор энэ гүрэндэ эмхидхэлэй суглаан зарлагдахань гэжэ Ганын Ньюс агентство мэдээсэнэ. Эмхидхэлэй суглаан һунгагдамал 140 гэшүүдһээ, жэжэ угсаатанай зүгһөө томилогдоһон 9 ударидагшадһаа бүридэхэ юм. Суглаанай гэшүүд үзэмжэдэ табигдаһан дурадхалнуудые хаража үзэхэ эрхэтэй байха.

Орон доторөө 10 жэлэй туршэ соо ниитын тушаал эзэлхэ эрхыень Конвентын арадай партиин элитэ бүхы гэшүүдһээ хаһаха тухай указ нэгэн доро толилогдоо. 1966 оной февраль һарада гүрэнэй урбалтын хэгдэһэнэй һүүлээр, Ганын конвентын арадай парти сүлөөрэлгын национальна соведээр тараагдаһан байгаа.

Венесуэлын медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй буруушаалга

КАРАКАС. январиин 31. (ТАСС). Ниислэл хотын больницануудай нэгэндэ ажалладаг 800 медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд хооһоор байхамнай гэжэ соносхоо. Яахадааб гэхэдэ, тэдэнэртэ правительство һарын туршэ соо салин хүлһыень үгэнэгүй. Эдэнэртэ адлирхуу медицинскэ 7 мянган хүдэлмэрилэгшэд мүнөө имэрхүү байдалда байна. Тиимэһээ эдэнэр бусад нүхэдтэйгөө һаналаа нэгэдэжэ, үлэсхэлэн соносхохоор бэлэн.

Ажалшадай байра байдал тэсэшэгүй хүндэ болоо гэжэ Венесуэлын медицинскэ федераци мэдээсэнэ. Медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй бүлэнэр үлэн хооһоор зобоно.

Трибуналай шиидхэбэри

ЛОНДОН. январиин 31. (ТАСС). Урда Йеменэй Арадай Республикын аюулгүй байдал хамгаалха гүрэнэй дээдэ трибунал Урда Аравиин Фадли гэжэ княжествын урданай толгойлогшын түрэл Абид Аль-Фадли гэгшые саазалан алаха тухай шиидхэбэри баталан абаа. Энээн тухайда Рейтер агентствын корреспондент Аденһээ мэдээсэнэ. Урда Аравида хархис федерациин эмхидхэлгэдэ Аль-Фадли эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан юм.

Унагаагдаһан засаг зонхилогшодые, һүйдхэгшэдые, революцида эсэргүү тэмсэдэг хүнүүдые сүүлэхэ зорилгоор Урда Йеменэй Арадай Республикын дээдэ трибунал президент Кахтан Аш-Шааби гэгшын захиралтаар бии болгогдоһон байгаа.

Хүндэ хойшолон

БРАЗЗАВИЛЬ. январиин 31. (ТАСС). Һаянай сүлөөрһэн Африкын оронууд доторхи 50 мянган хүн бүхэндэ ойролцоо нэгэ врач хүртэнэ. Африкын зарим гүрэндэ нютагай зонһоо гараһан нэгэшье врач мүнөө болотор үгы байһаар. Африкын бэеэ даанхай залуу гүрэнүүдтэ колониализмын ямар муу хойшолон тохёолдууһые эдэ ба бусад баримтанууд эли годоор гэршэлэн харуулна. Элүүрые хамгаалгын бүхэдэлхэйн эмхиин Африкын оронууд тушаа регинальна комитедэй директор Альфред Кенум журналистнуудтай уулзаха үедөө дээрэ дурсагдаһан баримтануудые хөөрэжэ үгэһэн байна.

Африкада медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд яахадаа ехээр дуталанаб гэхэдэ, харин зарим гүрэнүүд, түбхын түрүүндэ США, хилын саанахи медицинскэ институт дүүргэһэн Африкын студентнэр-медигүүдые ооһэдтоо абаашадаг байна. Жэшээнь, США хүгжэжэ байһан гүрэнүүдһээ жэл бүри 600 врачые абаашана.

Имэрхүү хүндэ байдалһаа гараха тула Африкада медицинскэ һургуулинуудые бии болгохо, элүүрые хамгаалгын талаар Африкын гүрэнүүдэй хоорондын харилсаа һайжаруулха шухала гэжэ Кенум тэмдэглээ.

Студентнэр Бонндо демонстраци эмхидхээ

БОНН. январиин 31 (ТАСС). Германида фашистнарай засагаа абаһанһаа хойшо 35 жэлэй үнгэрһэнтэй дашарамдуулан, эндэ залуушуулай демонстраци, митинг үнгэргэгдөө. «Демократиин түлөө, шэнэ нацизмын аюулда эсэргүүсэн тэмсэхын түлөө!» гэһэн уряа доро демонстраци, митинг болоо.

Хэдэн зуун студентнэр Боннай университедэй байшангай дэргэдэ суглараһан байна. Нацизмын үедэ мүрдүүлэгшэдһээ бүридэһэн түлөөлэгшэд, эб найрамдалай немец холбооной, студентнэрэй эмхинүүдэй түлөөлэгшэд митинг дээрэ үгэ хэлэжэ зууража. ФРГ-дэ нацизмын шэнэ аюул дахинаа бии болоҗо байна гэжэ заагаа. «Правительствын ехэ коалици» гэжэ парти шэнэ фашистнарые дэмжэхэ политика бэелүүлнэ гэжэ үгэ хэлэгшэд зэмэлээ. Үндэнай эдэбхитэй нацистнууд Баруун Германиин политическэ ажабайдалда ехээр нүлөөлнэ гэжэ нэгэ ораторай мэдүүлхэдэнь, эндэ байгшад ехээр дураа гутаһан байна.

«Онсо хуулинууд, һунгалтын гуримые хубилгаһан ушар 1933 ониие дахинаа бусаахань» гэжэ демонстрантнууд шангаар альгаа ташан буруушаагаа.

Бэрхэшээлэй түрүүшын үзэгдэлнүүд

ЛОНДОН. январиин 31. (ТАСС). Социальна хэрэглэмжын гаргашануудые хорооха тухай правительствын хараалһан программые Англиин засагаархид бэелүүлжэ эхилбэ. Лондоной Ехэ суглаан үсэгэлтэр үдэрэйнгөө заседанида харгы барилгада зорюулагдаһан гаргашые 250 мянган фунт стерлингээр хорооходоор шиидээ. Энэнь дүтын гурбан жэлэй туршэ соо харгы барилгада гаргашалагдаха мүнгэнэй 15 процентнь болоно. Хойто Ирландида ниитын, социальна хэрэглэмжэдэ гаргашалагдаха мүнгэн ехээр хороогдохонь. Ирландидахи бюджетнэ гаргашанууд 4.5 миллион фунт стерлингээр хороогдохонь. тиихэдэ гол түлэб элүүрые хамгаалгада, гэгээрэлдэ гаргашалагдадаг мүнгэн хороогдохо байна гэжэ Хойто Ирландиин финансын министр Дуглас Кэрк үсэгэлдэр мэдүүлээ.

Америкын бомбардировщигой аюулда ороһоной һүүлээр

КОПЕНГАГЕН. январиин 31. (ТАСС). Туле шадар ажаһуудаг хүн зоной радиоактивна аюулда ороһонтой дашарамдуулан, Гренландиин засагаархид хэмжээ абажа байна. Америкын B-52 түхэлэй бомбардировщигой аюулда ороһон газарта дүтэ агнуури хэхыень хаб загаһа баригшадые, загаһашадые хориһон байна гэжэ «Актуэльт» мүнөөдэр мэдээсээ. Алууһан хаб загаһанууд, баригдаһан бүхы загаһан шалгагдаха юм. Аюулай болоһон газарта дүтэ ошожо болохогүй. мүльһэн дээрэ унаһан самолёдой частьнуудта, мүн тэрээн соо бии байһан бусадшье зүйлнүүдтэ гараараа хүрэжэ болохогүй гэжэ нютагай хүн зондо соносхогдоо.

Сэхыень хэлээ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). КНДР-эй уһан соо КНДР-эй далайн-сэрэгэй корабльнуудаар баригдаһан Америкын «Пуэбло» судна США-гай сэрэгэй олонхи корабльнууд мэтээр далайн-сэрэгэй хүсэнүүдэй штабай начальнигай мэдэлдэ бэшэ, харин аюулгүй байдал хамгаалха национальна агентствэдэ сэхэ мэдэлтэй байһан юм гэжэ түлөөлэгшэдэй палатын гэшүүн, республиканец Генри Шейдеберг январиин 31-дэ мэдүүлээ.

Аюулгүй байдал хамгаалха национальна агентство США-гай тагнуулай эмхинүүдэй нэгэниинь юм.

Роберт Кеннедиин мэдүүлгэ

ВАШИНГТОН. январиин 31. (ТАСС). Демократическа партиин зүгһөө США-гай президентын тушаалда «юунэйшье болоо һаань» кандидатураяа дэбжүүлхэгүйб гэжэ сенатор Роберт Кеннеди (демократ Нью-Йорк штадһаа) мэдүүлээ.

Өөрынгөө тала баригшадай баалалтада орожо, президентын тушаал эзэлхын түлөө энэ жэлэй тэмсэлдэ хабаадалсахагүйб гэжэ булэг корреспондентнүүдтэй уулзаха үедөө ойлгуулһан байна. Хэрбээ демократическа партиин национальна съезд дээрэ президентын тушаалда Джонсоной дэбжүүлэгдээ һаань, Вьетнам тушаа асуудалаар һаналаа нэгэдээшьегүй һаа, һунгуулиин урда тээхи кампанида мүнөөнэй президентдэ туһалхаар бэлэн байнаб гэжэ сенатор мэдүүлээ.

Тосхон руу миномёдоор буудаба

АММАН. (ТАСС). Тивериадай нүүрһаа урагшаа 7 модоной газарта байдаг Аль-Бакура гэжэ Иорданиин тосхон руу Израилиин сэрэгүүд январиин 30-да миномёдоор буудаа гэжэ Иорданиин командованиин түлөөлэгшэ мэдүүлбэ. Тосхон тээшэ 25 миныг табигдаһанай шалтагаанаар тосхоной хоёр хүн шархатаа.

ТУҺАЛАМЖА, ТЭДХЭМЖ... ҮЗҮҮЛН...

«Байкал» колхоз гол түлэб мал ажахы эрхилдэг юм. Хамта дээрээ 8000 толгой малтай, тэдэнэй 4500-ниинь эбэртэ бодо мал. Хүдэлмэрилэ ябадаг хүн зоной тоое дурсан хэлэхэ болоо һаа— 250. Хэр ехэ ашаг олзотой колхоз гээшэб? 297 мянган түхэриг олзо доходойнь 290 мянганиинь гансахан мал ажахыһаа ороно. Мал ажал дээрэ 120 хүн хүдэлнэ. Жэл ерэхэ тудам түс колхозой олзо доход дээшэлнэ.

Малшадай эхэнхи хубинь холын гүүргэ, отаранууд дээрэ байдаг. Тэд хэр зэргэ анхарал тэдэндэ табигдана гээшэб? Колхозой түбтэ байгаашад холынгоо малшадые холо анхардаг, үхи хүбүүдыень харууһагүйгөөр орхидоггүй юм. Колхозой түб дээрэ эхин классай һургуули бии. Дунда һургуули 13 модо хажуу тээшээ. Үтаата. Далхай гэжэ нютагуудһаа хамта 120 һурагшад дунда һургуулида һурадаг.

Колхоз малшадайнгаа үхибүүдтэ туһаламжа үзүүлнэ. Санагада үхибүүдэй эдеэлхэ столово нээнхэй. Һү, мяхэ, мүн бэшэшье продуктнуудаар дутаадаггүй. Һуралсалай жэлэй туршэ соо һурагша бүхэндэ 100 түхэриг гаргашалагдадаг. Бүхы гаргашын 75 процентнь гансахан малшадай үхибүүдэй тэдхэмжэдэ гаргашалагдана гээшэ.

«Байкал» колхозой гэшүүн Доржо Дылгыров һамгантаяа хамта үнинэй малда хүдэлдэг. Эрхим бэрхэ малшан гэжэ суутай юм. Доржо Дылгыров 10 үхибүүтэй. Дүрбэн үхибүүдынь интернат һургуулида һурадаг. Жэл бүри 100 түхэриг колхоз тэдэнэйнь түлөө түлэнэ. Колхозойнгоо оролдолго, хэшээлые харюулжа, Доржо Дылгыровэй дүрбэн үхибүүдынь бултал «4», «5» гэһэн сэгнэлтэтэйгээр һурадаг.

Тиихэдэ түрүү һаалишан Д. Шагжиева зургаан үхибүүтэй юм. Мүн лэ дүрбэниинь интернат һургуулида һурана.

Колхозойнгоо имэ ехэ анхарал оролдолго гаргажа байхада, малшан бүхэнэй үхибүү... һурахые, журамтай ... ябахые оролдохо ёһотой... энэ туһаламжа, тэдхэм... далые ойлгохогүй ушар... үзэгдэдэгынь гэмшэлтэй...

Энээнһээ гадна малш... гүүртэ, отаранудта т... гөөр кино харуулагда... сорол гэгээрэлэй эмхи... дые барилгада, гэгээрэ... мэри ябуулгада жэл... соо 12 мянган түхэри... лагдана. Колхоз 2000 ... той, баян библиотекэтэй... ган түхэриг колхознигу... си болгогдон, 4 мянга... урмашуулгын шан бол... бүхэндэ үгтэнэ.

Өөрынгөө тэдхэмжэ... кадрнуудые һургажа ... Жэшээлхэдэ, Василий ... вые Хяагтын хүдөө а... никумдэ эльгээгээ һэ... нүхэр Жигжитов дүүр... колхоздоо түсэблэгшөөр...

Люба Гонгоровае фе... ложо ерэхыень медиц... шицида эльгээгээ һэн... дүүргэжэ ерээд, нютаг... шерээр хүдэлхэ юм. ... жэшээ баримтануудые... болоо һаа олон.

Захааминай аймагай ... колхозой түрүүлэгшэ ... Лыкцыренович Хартае... на организациин секр... Доржиевич Цыденжап... тернат-һургуули ошо... ша-классуудта һурадаг... тай хоюу хөөрэлдөө ... байдаг.

Хэнэй хаана һура... гэжэ байһые тэдэнэр ... лэг. Арбадахи классай... хинь хүдөө ажахын ... орохо хүсэлэнтэй. Хэн... ном, хэниинь ветер... һаа дээрэб гэжэ тэдэн... оролдологынь һайшаа... даа.

А. СТРЕКАЛО...

ЗҮБЛӨӨН ҮНГЭРГЭГДЭБЭ

Һаяхан Хэжэнгэ тосхондо аймагай хүдөө ажахы болон промышленностиин хүдэлмэришэдэй зүблөөн болобо. Тэрээндэ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, түрүү малшад, таряашад болон леспромхозуудай түлөөлэгшэд олоороо суглараа.

Зүблөөн дээрэ КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь Б. Д. Ангархаев дэлгэрэнгы элидхэл хэжэ, аймагайнгаа үнгэрэгшэ жэлэй дүн согсолһон, шэнэ жэл... нүүд дээрэ тогтоо.

Зүблөөнтэ хабаад... жэлэйнгээ түсэб батал... аймагайхидые социали... дэ уриба. Һүүлээрнь ... соёлой байшангай «... уран һайханай бүлгэ... нирхолтой концерт ... байна.

Д. ДА...

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: республикын хүдөө ажахые шадабаритай механизаторнуудаар хангаха хэмжээнүүд тухай КПСС-эй обкомой тогтоол. Прибайкалиин аймагай «Маяк» колхозой МТФ-е даагша В. Михалевой хөөрэөн. Совет-Индиин коммюнике. ТАСС-ай мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһан... аймагай Анаагай совх... инженер М. Евсинэй с... рятцелинстрой» трест... мэрилэгшэдэй суглаа... риал. Түрэл орон дот...

Гурбадахи хуудаһан... шадай бэшэгүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһан... саанаһаа абтаһан м... Спортын һонин. Сов...

Редактор **Ц. Ц. ЦИ...**

Манай адрес, телефон...

г. УЛАН-УДЭ. ул. Ленина. 35. Телефоны: редакто... приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. ре... 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретар... отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйст... 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышле... строительства — 61-35, советского строительства и бы... культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 6... формации — 34-05, общественная приёмная — 56-62 ... бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография Управления по печат... вете Министров БурАССР

Н-01322. Зак. ...